

ปีกกรณธรรม

หลักธรรมที่ทำให้เป็นคนน่ารัก

อ. วศิน อินทสระ

ปิยภรณ์ธรรม

หลักธรรมที่ทำให้เป็นคนน่ารัก

อ. วคิน อินทสระ

(ตัดตอนจากหนังสือ ๑. “บนเส้นทางสีขาว”
และ ๒. “แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”)

ชมรมกัลยาณธรรม
หนังสือดีลำดับที่ ๓๕๕

ปียกรณธรรม
หลักธรรมที่ทำให้เป็นคนน่ารัก
อ. วศิน อินทสระ

Facebook : อาจารย์วศิน อินทสระ
Facebook : Wasin Indasara

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มกราคม ๒๕๖๐

จำนวนพิมพ์ : ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์เป็นธรรมทานโดย : ชมรมกัลยาณธรรม
๑๐๐ ถ.ประโคนชัย ต.ปากน้ำ
อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓

รูปเล่ม : ตรีสต์ วัชรสุขจิตร

แยกสีและจัดพิมพ์ : แคนนา กราฟฟิค
โทร ๐๘๖-๓๑๔-๓๖๕๑

สรรพทานัง ธรรมทานัง ชินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง
www.kanlayanatam.com
Facebook : Kanlayanatam

คำอนุโมทนา

ชมรมกัลยาณธรรม โดยทันตแพทย์หญิงอัจฉรา
กลิ่นสุวรรณ ผู้เป็นประธานชมรม ได้ขออนุญาตพิมพ์
หนังสือเรื่อง “ปิยกรณธรรม - หลักธรรมอันทำให้เป็นผู้
น่ารัก” ข้าพเจ้าอนุญาตด้วยความยินดียิ่ง

ความเป็นที่รักของผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา
แต่จะสมปรารถนาหรือไม่อยู่ที่การกระทำของเรา ถ้าเรามี
หลักใจที่ดี (Spiritual backbone) คือมีความปรารถนา
ดีต่อผู้ที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรา
อยู่เสมอแล้ว เราก็จะได้รับเมตตริจิตมิตรภาพกลับมา
ขอให้เราตั้งใจไว้เสมอว่า จะไม่แสวงหาความสุขเพื่อตน
โดยการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เราจะแบ่งปันความสุขของ
เราแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องก็ตาม

หมายความว่า มีเมตตากรุณาเป็นอัมปัญญา (ไม่มีขอบเขต ไม่มีประมาณ) มีเมตตากรุณาเป็นสීමลัมภก
หมายความว่า ไม่มีเขตแดน ระหว่างตนและผู้อื่น คือ
ปรารถนาดีต่อตนและผู้อื่นเสมอทั้ง ก้ำจัดความเห็น
แก่ตัวให้น้อยลงๆ ให้เห็นแก่ความสุขและประโยชน์ของ
ผู้อื่น ไม่เบียดเบียนใครด้วยกาย วาจา ใจ เป็นผู้มีฉา
อันเย็น เหมือนต้นไม้ใหญ่ มีร่มเงาอันเย็นแก่ผู้เข้าพัก
อาศัย คำกล่าวทำนองนี้ ได้มีอยู่ทั่วไปแล้วในหนังสือเล่มนี้
มีพระพุทธรูปชาติเดือนใจอยู่เป็นอันมากเพื่อให้เราไม่
แสวงหาความสุขโดยการนำทุกข์ไปให้ผู้อื่น เช่น

๑. ผู้ใดปรารถนาสุขเพื่อตนโดยนำทุกข์เข้าไปให้
คนอื่น ผู้นั้นระคนไปด้วยเวร ย่อมไม่พ้นจากเวรภัย

๒. มองดูไปทั่วทุกทิศแล้ว ไม่เห็นใครที่เหนออื่นอัน
จะเป็นที่รักยิ่งกว่าตน ผู้อื่นก็ย่อมรักตนของเขาเช่นนั้น
เหมือนกัน เพราะฉะนั้นผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น

หวังว่าหนังสือเล่มนี้น้อยนี้จะเป็นหลักใจให้แก่ท่าน
ผู้อ่าน ซึ่งยินดีปฏิบัติตามพอสมควร พร้อมกันนี้ขอ
อนุโมทนาต่อกุศลเจตนาของชมรมกัลยาณธรรม ซึ่งมี
ทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ เป็นประธาน ขอให้
ทุกคนมีความสุขในธรรมตามสมควรแก่การปฏิบัติ

เนื่องในโอกาสขึ้นปีใหม่พ.ศ. ๒๕๖๐ นี้ ข้าพเจ้าขอ
ส่งความปรารถนาดีมายังท่านผู้อ่านทุกท่าน ขอให้ความ
ดำริอันชอบธรรมทั้งปวงเต็มบริบูรณ์เหมือนดวงจันทร์ใน
วันเพ็ญฉะนั้น

ด้วยรักและปรารถนาดีอย่างยิ่ง

ปศุส โอภาส

๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๙

คำนำของชมรมกัลยาณธรรม

ความสุข ความสำเร็จและความอบอุ่น ร่มเย็น ในชีวิตของมนุษย์เรา ย่อมมาจากความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นและลงตัว ด้วยมิตรธรรมอันบริสุทธิ์จริงใจต่อกัน ทั้งในระดับครอบครัว จนถึงสังคมระดับต่างๆ ทุกชีวิตต้องเรียนรู้ไม่มีวันจบสิ้นในการรู้จักและเข้าใจตนเอง เพื่อสามารถรู้จักและเข้าใจผู้อื่นได้ เพราะหัวใจซึ่งประกอบด้วยเลือดเนื้อล้วนแต่น้อยอยู่ในทรวงอกของทุกผู้ทุกนาม เราต้องการสิ่งใด รักปรารถนาอย่างไร ก็ควรเข้าใจว่า ผู้อื่นก็ต้องการ และควรได้รับสิ่งดีงามเช่นนั้น ไม่แตกต่างกัน

ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ได้เขียนหนังสือเรื่อง **“ปิยกรณธรรม”** ไว้นานแล้ว เคยมีการจัดพิมพ์และขาดหายไป เมื่อข้าพเจ้ามาได้อ่านก็ประทับใจมาก ได้พบว่า นี่คือการสรรุปรธรรมที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับการพัฒนาชีวิตและอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมทุกระดับอย่างมีความสุขและที่สำคัญ...นี่ละคือ ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ โดยเนื้อแท้ ที่ท่านได้กลั่นข้อธรรมต่างๆ ที่ท่านเรียบเรียงร้อยมาลัยธรรมงดงามไว้เล่มนี้ ล้วนออกมาจากดวงปัญญาแห่งเนื้อตัวและจิตวิญญาณของท่านโดยตรง ขอกราบอนุโมทนา ตามที่มีพุทธพจน์กล่าวไว้ว่า “ยถาวาที ตถากาโร. บุคคลผู้พูดอย่างไรดี พึงทำอย่างนั้น” (ที. มหา. ๑๐/๒๕๕ ชุ. สุ. ๒๕/๓๙๔) สิ่งที่ท่านแนะนำบอกสอน ล้วนเป็นตัวท่าน ซึ่งเปี่ยมด้วย “ปิยกรณธรรม” โดยแท้

ชมรมกัลยาณธรรมจึงได้ขออนุญาตจัดพิมพ์ **“ปิยกรณธรรม”** อีกครั้ง เพื่อน้อมบูชาพระคุณครูผู้ประเสริฐ ปราชญ์ผู้เป็นเพชรน้ำหนึ่งแห่งการประกาศพระธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งเพื่อ

น้อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช และตั้งใจมอบเป็นของขวัญทางปัญญา
เป็นมงคลธรรมแทนคำอำนวยพรและความปรารถนาดี
รับศักราชใหม่ ๒๕๖๐ เพื่อความสุข และความร่มเย็น
ด้วยธรรมแต่ผู้มีบุญทุกท่านด้วยความปรารถนาดียิ่ง

ธรรมสวัสดิ์ปีใหม่ ๒๕๖๐ ค่ะ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ
ประธานชมรมกัลยาณธรรม
๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๙

คำอนุโมทนา ในการพิมพ์ครั้งก่อน (ครั้งที่ ๒)

ในแง่ของโลกียะ ความรักเป็นสุนทรียภาพอย่างหนึ่ง
ของชีวิต ปราศจากความรักแล้ว ชีวิตเป็นเสมือนกุหลาบ
ที่ไร้ดอก ความรักจึงเป็นกุหลาบแห่งชีวิต กุหลาบที่หอม
หวานนุ่มนวล แม้จะมีหนามอยู่บ้างก็เพียงเพื่อให้ระวัง
ในการเก็บเพื่อมิให้ดอกช้ำ ความรู้สึกรักเป็นความรู้สึก
ที่อ่อนโยน ห่วงใย และถนอม ความรักคือความห่วงใย
ความอยากอยู่ใกล้ อยากถนอมหัวใจ และอยากให้เขา
เป็นสุข

แม้ทุกคนจะต้องการความรัก แต่มีน้อยคนเหลือ
เกินที่มีความเข้าใจอันถูกต้องเกี่ยวกับความรักและ
ต้องการเรียนรู้เรื่องของความรักให้แจ่มกระจ่างขึ้นในใจ

จึงรู้แต่ความรัก พอใจที่จะรัก แต่ไม่รู้ว่าควรปฏิบัติ
อย่างไรต่อคนที่ตนรักให้ถูกต้องเหมาะสม

ความรักที่แท้จริง ต้องการความเสียสละอยู่เป็น
อันมาก มีความสุขใจที่ได้เสียสละ **ความเสียสละเป็น
สัญลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของความรักและเป็นนิมิต
หมายว่าเป็นความรักที่แท้จริง**

ความเป็นที่รักของผู้อื่นเป็นที่ต้องการของคนทุกคน
เราจะรู้สึกอบอุ่นและเป็นสุขเมื่อแน่ใจว่าได้อยู่ใกล้คนรัก
หรืออยู่ท่ามกลางกลุ่มชนที่เรารัก พร้อมทั้งจะให้ภัยใน
ความบกพร่องผิดพลาด และพร้อมที่จะสนับสนุนส่วนที่
ดีเด่นของเรา ปราศจากความริษยา ในโลกของเรานี้ หาก
คนที่ยินดีกับความสำเร็จของเราจริงๆ ค่อนข้างยาก เมื่อ
บอกว่ายินดีกับเรา มักจะมีความริษยาแฝงเร้นเข้ามาด้วย
ตรงกันข้าม เมื่อเขาบอกว่าเสียใจด้วย ในความวิบัติของ
เรานั้น มักมีแวแห่งปีติปราโมทย์ฉายฉายออกมาเช่น
เดียวกัน

ในโลกนี้จะหาคนที่รัก เคารพเราจริงๆ ก็ยาก
ส่วนมากเป็นความรักปลอม เคารพเพราะได้ประโยชน์

กล่าวคือความเห็นแก่ตัวที่แฝงมาในรูปของความรัก จะเห็นได้จากการที่เมื่อไม่สมใจหวัง ก็มักจะเกลียดชังและคิดทำลายสิ่งที่ตนเคยบอกว่ารักนั้นเสีย ในลักษณะนี้ความรักจึงกลายเป็นเพียงการต่อสู้ชนิดหนึ่งบนเวทีชีวิตที่มุ่งเอาแพ้ชนะกัน ปรานีฝ่ายหนึ่งให้ฝ่ายแพ้อาบไป แล้วตนก็เป็นสุขอยู่ในฐานะผู้ชนะ ฝ่ายแพ้ก็นพยายามแก้แค้นเพื่อเรียกอิสรภาพคืนมา จึงต่อสู้ชิงชัยกันอยู่ตลอดชีวิต ความรักอย่างนี้ ไม่มีความเข้าใจ ไม่มีความเสียสละ ในที่สุดก็พ่ายแพ้ทั้งคู่ ครองใจกันไม่ได้

ทำไมคนบางคนจึงสามารถครองใจผู้อื่นได้เป็นอันมาก โดยปกติคนพวกนี้ จะมีความรักโดยไม่เห็นแก่ตัว หลังความรักให้โดยมิได้หวังว่าตนจะได้อะไรจากผู้อื่น มีจิตใจเพื่อแม่ โอบอ้อมอารี ห่วงใจต่อความทุกข์ร้อนของผู้อื่น วางเฉยได้เมื่อถึงกาลที่ควรจะวางเฉย ดีใจจริงๆ แต่ความสุขความสำเร็จของผู้อื่น พุดจาอ่อนหวาน ให้กำลังใจ บำเพ็ญประโยชน์ให้ มิใช่คอยฉกฉวยประโยชน์ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ใช่ ๓ วันดี ๔ วันร้าย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ คุณสมบัติเหล่านี้ล้วนเป็น

ปิยกรณธรรม คือ หลักอันทำให้เป็นที่รักของผู้อื่น ทั้งอยู่ไกลและอยู่ใกล้

สิ่งทั้งหลาย เกิดขึ้นเพราะมีเหตุ เมื่อจะดับก็เพราะเหตุดับไป ความรักเป็นสิ่งหนึ่งในโลก ย่อมอยู่ในลักษณะนี้เช่นกัน ถ้าต้องการความรักอันมั่นคง ต้องการให้ตนเป็นที่รักของผู้อื่นก็ต้องกระทำอย่างมีหลักจึงจะประสบผลสำเร็จได้

หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึง หลักธรรมบางส่วนอันเป็นไปเพื่อเป็นที่รักของผู้อื่น ผู้ปฏิบัติตามย่อมได้รับผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ พระธรรมนั้นเป็น **สวากขาตธรรม** พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ถูกต้องดีแล้ว เป็น **สันติภูมิธรรม** ผู้ปฏิบัติตามย่อมเห็นได้ในปัจจุบันด้วยตนเองและเป็น **เอหิภัสสิกธรรม** สามารถเรียกให้ผู้อื่นมาดู มาทดสอบ พิสูจน์ได้ด้วย จึงขอเชิญให้ท่านผู้อ่านลองพิสูจน์ดู

ด้วยรักและปรารถนาดีอย่างยิ่ง

๐๓๗ ๐๓๗๖

๑๗ ธันวาคม ๒๕๒๙

ปิยกรณธรรม

“ควรตั้งเป็นกฎสำหรับตัวเองไว้ว่า
เราจะให้ความสุขกายสบายใจแก่ผู้เข้าใกล้
คบหาสมาคมกับเราในฐานะต่างๆ
ถ้าให้ความสุขแก่เขาไม่ได้
ก็จะไม่ก่อกุศลหรือก่อเวรภัยอะไรแก่เขา”

ผู้นำ จริยธรรมสำหรับผู้บริหาร

ที่มา : แนวคำบรรยายเรื่องจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร บรรยายแก่ผู้บริหาร
ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ ห้องฝึกอบรมชั้น ๘ อาคารฝึกอบรม
ของธนาคาร ถนนสุรวงศ์ วันพุธที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

ความสำคัญของผู้นำ

ผู้จะปกครองผู้อื่นให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้ปกครอง ด้วยความนิยมเลื่อมใส ย่อมจำเป็นต้องอาศัยธรรมเป็นทางดำเนิน แม้แต่พ่อบ้านแม่เรือนซึ่งเป็นหน่วยเล็กๆ ของสังคมก็จำเป็นต้องมีธรรมของพ่อบ้านแม่เรือน เพื่อความเจริญของบ้านเรือนและความร่มเย็นของลูกหลานหรือบริวารชน โฉนเล่าผู้เป็นพระราชาหรือผู้ปกครองระดับต่างๆ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนจะไม่ต้องอาศัยธรรมเป็นทางดำเนิน เพื่อความเจริญมั่นคงและความร่มเย็นของประชาชนนั้นๆ

พระพุทธองค์ทรงแสดงความสำคัญของผู้นำชุมชนไว้ โดยทรงเปรียบเทียบกับโคนายฝูงซึ่งนำโคอื่นๆ ชำมปากหรือฝัง มีใจความสำคัญว่า

“เมื่อฝูงโคกำลังชำมฝัง ถ้าโคนายฝูงนำไปตรง
โคทั้งหมดก็จะไปตรง เพราะโคตัวนำ นำไปตรง
ถ้านายฝูงนำไปคด โคทั้งหมดก็จะไปคดด้วย
ฉันใด

ในหมู่มนุษย์ก็เช่นกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่
ถ้าท่านผู้นั้นประพฤติธรรม ทำไมเล่าผู้อื่นจะไม่
ประพฤติตาม

พระราชาราชฎีจะอยู่เป็นสุข ถ้าพระราชาราชฎี
ผู้ปกครองเป็นผู้มีธรรม”^(๑)

คนจะรักษาสกุลให้ดีเด่นหรือรักษาชาติให้เป็นที่ยอมรับ
ของชาติอื่นๆ ก็ต้องอาศัยธรรมเป็นเครื่องรักษา สมดังที่
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ทรงนิพนธ์ไว้ว่า

^(๑) พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ ข้อ ๗๐ หน้า ๔๘ - ๔๙

“สกุลก็ดี ชาติก็ดี จะทรงอยู่ได้โดยสวัสดิ์ก็เพราะ
 ถือธรรมเป็นหลัก ดูกเดียวกับบุคคล ปราศจากธรรมแล้ว
 แม้ชาติก็อาจสาบสูญ หรือร่วงโรยลงไป ดังเคยมีตัวอย่าง
 ในตำนานนั้นๆ ไม่ต้องกล่าวถึงสกุลอันอาจเป็นได้
 ก่อนเพราะอย่างนั้น (คือเพราะไม่มีธรรมเป็นเครื่องรักษา)
 อันจะรักษาสกุล รักษาชาติ ต้องรักษาธรรมเป็นคู่กันนี้
 ได้แก่ถือพระศาสนา อีกประการหนึ่งสกุลก็ดี ชาติก็ดี
 จะดำเนินในวิธีแห่งธรรม ก็ต้องมีกุลทายาทและชาติ
 นายกที่ดีเป็นผู้นำ” (๑)

ด้วยประการดังกล่าวมานี้ จะเห็นว่าธรรมมีความ
 สำคัญต่อชีวิต ทั้งส่วนบุคคล สังคม และประเทศชาติ
 อย่างไร พระพุทธองค์ท่านทรงย้ำแล้วย้ำอีก ใน
อัคคัณณสูตร ว่า

“ดูก่อนว่าเสฏฐะและภาร์ทวาชะ ธรรมนั้นแล
 ประเสริฐที่สุดในหมู่มชน ทั้งในปัจจุบันและภายหลัง” (๒)

(๑) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พระมหาสม-
 โณวาท, มหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๒

(๒) อัคคัณณสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ ข้อ ๖๓ หน้า ๑๐๒

คุณสมบัติของผู้นำ

ทำอย่างไรผู้นำจึงจะเป็นที่รักที่พอใจของผู้ถูกนำ หรือผู้อยู่ใต้ปกครอง ข้อนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักธรรมไว้เป็นอันมาก ในที่นี้ขอยกมากล่าวเพียงปริยายเดียว หรือหลักเดียว ซึ่งมีหัวข้ออยู่ ๕ หัวข้อด้วยกัน คือ

๑. **เป็นผู้มีความประพฤติดี** ข้อนี้ทรงใช้คำว่าศีล ศีลนั้นหมายถึงความประพฤติดีทางกาย วาจา ไม่กระทบ กระทั่งผู้อื่นด้วยกายหรือวาจา มีกายสุภาพอ่อนโยน มี วาจาอ่อนหวานดูดีมีใจ ฟังแล้วสบายหู ไม่พูดคำหยาบ อันเป็นเหตุเสียดแทงจิตใจผู้อื่น ไม่พูดเพื่อเจ้าไว้สารา หรือล้อเลียนผู้อื่นให้เขาเจ็บ อาย อันเป็นเหตุให้เขาผูกใจ เจ็บแล้วห่างเหินและแปลกแยก (alienation) คือประพฤติ ต่อกันเหมือนคนแปลกหน้า ขาดความสนิทคุ้นเคย เกิด ความขัดแย้ง เสื่อมมิตรภาพ เข้ากันไม่ได้ เสียการปกครอง และเสียงานที่จะทำร่วมกัน ไม่พูดเท็จอันเป็นเหตุ ทำลาย ประโยชน์ของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตน ทำให้เกิดการ ก่อเวรไม่สิ้นสุด เพราะแสวงหาประโยชน์สุขของตน

บนความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่น มีพระพุทธรูปจัน
เตือนเรื่องนี้ไว้ว่า

**“ผู้ใดปรารถนาสุขเพื่อตนโดยการก่อทุกข์ให้ผู้อื่น
ผู้นั้นเกี่ยวพันอยู่ด้วยเวร ย่อมไม่พ้นจากเวร”**

อันที่จริงการรักษาศีลและความเป็นผู้มีศีลนั้น ทำให้
เกิดความสงบสุข ทั้งแก่ตนและครอบครัวหรือสังคม
เป็นชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุข ตรงกับสุภาษิตของ
จริยศาสตร์ (ethics) ตอนหนึ่งว่า **The simplest life is
the best life, morality is the best way of life** แปล
ว่าชีวิตที่เรียบง่ายที่สุด เป็นชีวิตที่ดีที่สุด วิธีชีวิตที่ดีที่สุด
ก็คือชีวิตทางศีลธรรม

มองจากทัศนะทางพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับเรื่อง
อานิสงส์หรือผลของศีลก็มีมาก มากกว่าทาน พระพุทธ-
องค์ทรงแสดงไว้ว่า บรรดาวัตถุทานทั้งหลาย เสนาสนทาน
คือการให้ที่อยู่อาศัย จัดว่ามีอานิสงส์มากกว่าทานอย่างอื่น
ยกเว้นธรรมทาน (การให้ธรรม, การให้คำแนะนำสั่งสอน
ที่ถูกต้อง อันเป็นเหตุให้พ้นทุกข์ในสังสารวัฏ) อานิสงส์
ของทานเหล่านั้นก็ยังไม่เท่าการรักษาศีล เพราะการรักษา

ศีลเป็นการสร้างความสงบสุขให้แก่ตนและสังคมได้อย่างกว้างขวาง ถ้าทุกคนพากันรักษาศีล เว้นจากการเบียดเบียนกันและกันทุกรูปแบบแล้ว สังคมจะสงบสุขเพียงใด แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าสังคมไทยของเรามีการให้ทานกันมากเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันมากพอสมควร ทำบุญโดยวิธีให้ทานกันเอิกเกริกล้นหลามก็มีบ่อย แต่พอบอกให้รักษาศีลก็ไม่ค่อยรับ ไม่ค่อยเอา ทำให้สังคมไทยมีการเลี้ยงดู เลี้ยงฉลองกันไม่ว่างเว้น เสียวทรัพย์กันมากมาย แต่เป็นสังคมที่ไม่ปลอดภัย ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน นี้ก็เพราะไม่รักษาศีลนั่นเอง บางพวกไปทอดกฐินกันไกลๆ เสียวทรัพย์กันคนละมากๆ แต่เมาได้ตลอดทาง เล่นการพนันกันไปตลอดทาง กลับจากทอดกฐินก็หมดเนื้อหมดตัว แล้วก็คร่ำครวญว่าบุญไม่ช่วย ก็เหมือนคนไข้ที่กินของแสลงมากกว่ายา จะให้ช่วยได้อย่างไร บุญก็จะทำ บาปก็ไม่เว้น และบาปท่วมบุญเสียอีก จะให้บุญช่วยได้อย่างไร

อันที่จริงบุญย่อมเจริญแก่ผู้ให้ (แต่ต้องให้อย่างถูกต้องและถูกทาง) เวย่อมไม่มีแก่ผู้สำรวมระวัง (ทั้งกาย วาจา ใจ) ผู้ฉลาดย่อมละบาป (หรือพยายามเพื่อละบาป)

เพราะสิ้นราคา โทสะและโมหะ จึงเป็นผู้เยือกเย็นเต็มที^(๑)

แม้เมื่อจะให้ทานทำบุญ ผู้มีปัญญานิยมทำบุญให้ทานแก่ผู้มีศีล เพราะทานที่ให้แก่ผู้มีศีลนั้น มีผลมาก มีอานิสงส์มาก เพราะฉะนั้นผู้มีศีลนอกจากจะอยู่เป็นสุข ไม่มีเวรไม่มีภัยในส่วนตนแล้ว ยังจะเป็นบุญเขตหรือเนื้อนาบุญ เป็นแหล่งให้เกิดบุญแก่ผู้ต้องการบุญอีกด้วย พ่อแม่ปู่ย่าตายายที่มีศีลธรรม เป็นที่เคารพของลูกหลานอย่างไม่จีจาง พระสงฆ์ที่มีศีลบริสุทธิ์เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนอย่างไม่จีจางเช่นเดียวกันพระพุทธรูปองค์เศวตรัศมีอันพระสงฆ์ว่า ถ้าต้องการให้เป็นที่เคารพรักของเพื่อนภิกษุด้วยกันก็พึงเป็นผู้มีศีล (อากังเขยยสูตร) กลิ่นแห่งศีลเป็นกลิ่นที่เลิศ (สีลคนฺโธ อนุตฺตโร)

รวมความว่า ความเป็นผู้มีความประพฤติดี เป็นหลักข้อหนึ่งที่ทำให้เป็นที่รักเป็นที่เคารพของชุมชน

๒. **เป็นผู้มีความเห็นถูกต้องแท้จริง** ความเห็นอันถูกต้องซึ่งเรียกว่าสัมมาทิฏฐิ^๑ นั้น คือความเห็นดีเป็นดี

^(๑) มหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ ข้อ ๑๒๗

เห็นชั่วเป็นชั่ว ไม่ลับสนในเรื่องดีเรื่องชั่ว เห็นสิ่งที่เป็น
สาระว่าเป็นสาระ เห็นสิ่งที่ไม่เป็นสาระว่าไม่เป็นสาระ มี
ความคิดถูกต้องเป็นทางดำเนิน ย่อมประสบสิ่งอันเป็นสาระ
ถ้ามีความดำริผิดเป็นทางดำเนิน ย่อมไม่พบสิ่งที่เป็นสาระ

อันที่จริงดีชั่วถูกผิดอาจแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ
คือดีชั่วถูกผิดที่เป็นจริงในตัวเอง ที่เรียกว่า Objective
Truth และดีชั่วถูกผิดที่โลกสมมุติและยอมรับ ที่เรียกว่า
Subjective Truth ผู้มีปัญญาจะต้องแยกให้ออกว่าอันไหน
เป็น Subjective อันไหนเป็น Objective เพื่อปฏิบัติให้
ถูกต้องตามความเป็นจริงชนิดนั้นๆ ไม่หลงประเด็น ไม่
เข้าใจผิด

คนเราจะมีความเห็นถูกต้องแท้จริงได้นั้นต้องเป็น
คนมีปัญญา ปัญญาจะเกิดได้ก็ต้องปลูกฝังและพัฒนา
วิธีปลูกฝังและพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนานั้น
มีหลายอย่าง ขอยกมาเป็นตัวอย่างเพียงหมวดหนึ่ง ที่
เรียกว่า **ปัญญาคุณธรรม** คือธรรมหรือหลักอันเป็นไปเพื่อ
ความเจริญแห่งปัญญา มี ๔ ประการคือ

๑. สัจจริตสังเสวะ   การคบคนดี
๒. สัทธัมมัสสวนะ   การฟังคำสั่งสอนของคนดี
๓. โยนิโสมนสิการ   การทำไว้ในใจโดยแยบคาย
๔. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ   การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ฐานะ

จะอธิบายแต่ละข้อพอเป็นแนวทางแห่งการปลูกฝังปัญญา

๑. การคบหาสมาคมกับคนดี (สัจจริตสังเสวะ) นั้น เป็นมงคลสำคัญข้อหนึ่ง มงคลคือเหตุให้บรรลุความสุข ความเจริญดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในมงคลสูตร เป็นการได้กัลยาณมิตรซึ่งถือเป็นลาภอันประเสริฐของชีวิตประการหนึ่ง เป็นบุญนิमित คือเครื่องหมายเบื้องต้นแห่งความเจริญ ความสำเร็จผลตามที่ต้องการ สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า

“เมื่อดวงอาทิตย์อุทัยอยู่ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุญนิमितฉันใด ความมีกัลยาณมิตรก็เป็นตัวนำ เป็นบุญนิमितแห่งการเกิดขึ้นของอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ ฉะนั้น”

“ความมีกัลยาณมิตรเป็นแบบการครองชีวิตอัน
ประเสริฐ (พรหมจรรย์) ทั้งหมดทีเดียว เพราะผู้มี
กัลยาณมิตรย่อมหวังได้ซึ่งความเจริญและการบ่มการ
ทำให้มากซึ่งอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘”

“อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร เหล่าสัตว์ผู้มีความเกิด,
ความแก่, ความเจ็บและความตายเป็นธรรมดา ก็ย่อมพ้น
จากความเกิดแก่เจ็บและตาย ผู้มีความโศก ความ
คร่ำครวญรำพัน ความทุกข์กาย ทุกข์ใจ และความ
คับแค้นใจเป็นธรรมดา ก็ย่อมพ้นจากสภาพเช่นนั้น”

“เมื่อกว่าถึงองค์ประกอบภายนอกแล้ว เราไม่เล็ง
เห็นสิ่งใดมีประโยชน์มาก สำหรับผู้ยังศึกษา (เพื่อความ
พ้นทุกข์) เหมือนความมีกัลยาณมิตรเลย ผู้มีกัลยาณมิตร
ย่อมกำจัดอกุศล และยังกุศลให้เจริญขึ้นได้”

“ความมีกัลยาณมิตรย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์
ยิ่งใหญ่ เพื่อความดำรงมั่น, ความไม่เสื่อมสูญแห่งพระ
สัมมัชฌธรรม” (สังยุตตนิกายมหาราวรรค ๑๙/๒, ๓๖/๕, ๑๒๙
ชุททกนิกายอิติวุตตกะ ๒๕/๒๓๗/๑๙๕ อังคุตตรนิกาย
เอกนิบาต๒๐/๑๖, ๒๕/๗๒, ๑๒๘)

“ผู้ใดปรารถนาสุขเพื่อตน
โดยการก่อกุศลให้ผู้อื่น
ผู้นั้นเกี่ยวพันอยู่ด้วยเวร
ย่อมไม่พ้นจากเวร”

ผู้หมั่นเข้าหาสัตบุรุษ สนทนากับสัตบุรุษ สอบถาม
ข้อสงสัยของตนอยู่เนืองๆ ย่อมคลายข้อสงสัยนั้นๆ เสียได้
และเพิ่มพูนปัญญาให้รุ่งเรืองขึ้น เหมือนเพิ่มเชื้อให้แกไฟ
ทีละน้อย ย่อมกลายเป็นกองไฟใหญ่ ยากที่จะดับได้ฉะนั้น

ในมหาสุตโสมชาดก นันทพราหมณ์ได้กล่าวกับ
พระเจ้าสุตโสมซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ว่า “การคบกับสัตบุรุษ
แม้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นย่อมสามารถคุ้มครองรักษาตนได้
ส่วนการคบกับอสัตบุรุษหาเป็นเช่นนั้นไม่” (ขุ. ชา ๒๘/๑๓
และอรรถกถาแห่งชาดกนั้น ๘/๔๐๕)

การคบบัณฑิต การได้เห็นบัณฑิต เป็นความสุข
และเป็นความดี

“การได้พบเห็นพระอริยเจ้าเป็นความดี ยังประโยชน์
ให้สำเร็จ การอยู่ร่วมกับพระอริยเจ้าเป็นความสุขทุกเมื่อ
บุคคลจะมีความสุขอยู่เป็นนิตย์ได้ก็เพราะการไม่คบคน
พาล” (ขุ. ธ. ๒๕/๒๔/๒๕)

ฯลฯ

๒. การหมั่นฟังคำสั่งสอนของคนดี (สัทธัมมัสสวนะ) เมื่อบุคคลผู้มีปัญญาเข้าหาคนดี คบคนดี อยู่ใกล้ บัณฑิตแล้ว ถ้าไม่หมั่นรับฟังคำเตือนคำสั่งสอนของท่าน ก็จะเหมือนทัพพีไม่รู้รสแกง แม้จะแช่อยู่ในหม้อแกง หรือเหมือนนกบอยู่ในสระบัวแต่ไม่ได้รสหรือเกสรบัว ส่วนแมลงภู่ลู่บินจากที่ไกลมาเซยเกสรบัว บางคนก็เหมือนทัพพีหรือกบนั้น แม้อยู่ในสำนักของบัณฑิตก็ไม่คบท่าน ไม่เอาอย่างท่าน ไม่ฟังคำสั่งสอนของท่าน จึงไม่ได้รับประโยชน์จากโอกาสอันดีนั้น เป็นผู้เสื่อมจากปัญญา

ผู้มุ่งปลูกฝังปัญญาจึงต้องหมั่นฟังคำสั่งสอนของบัณฑิต ของนักปราชญ์ เป็นการเพิ่มพูนปัญญาของตนเอง ฟังด้วยดีเป็นเหตุให้เกิดปัญญา (สุตฺตฺสํ ลภเต ปญฺญํ สังยุตฺตนิคาย ๑๕/๓๑๖/๘๔๕)

นอกจากนี้ผู้ฟังด้วยดี ฟังสิ่งที่ดี ย่อมได้รับอานิสงส์แห่งการฟังอีก ๕ ประการคือ

๑. ย่อมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง (อสุตฺตํ สุณาติ)

๒. ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง, ให้เข้าใจชัดเจน
ยิ่งขึ้น (สุด ปรีโยทปติ)

๓. บรรเทาความสงสัยเสียได้ (กงขั วิหนติ)

๔. ทำความเห็นให้ตรง ให้ถูกต้องได้ (ทิฏฐิจิ อชุก โรติ)

๕. จิตของผู้ฟังธรรม หรือเรื่องที่ดีย่อมผ่องใส (จิต
त्मสฺส ปลีทติ)

(อังกุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ๒๒/๒๗๖/๒๐๒)

๓. **การทำไว้ในใจโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ)**

หมายถึงการพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา โดยวิธีอัน
ถูกต้อง ความคิดเป็น คิดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์แก่
ชีวิตและจิตใจ ในเรื่องเดียวกัน จะเป็นเรื่องทุกข์หรือสุข
ก็ตาม **คนคิดเป็น**ย่อมได้รับประโยชน์จากเรื่องนั้นมาก
กว่า**คนคิดไม่เป็น** ตัวอย่างเช่นเรื่องความตาย คนคิดเป็น
ย่อมเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เศร้าโศก แต่กลับได้ความ
สลัดใจ รีบทำความดี เว้นความชั่ว เพราะเห็นด้วยปัญญา
ว่าชีวิตของคนเราไม่ยาวนาน ไม่นานก็จักต้องตายเหมือน
คนรู้ตัวว่ามีเวลาอยู่น้อย จึงไม่ประมาท รีบทำสิ่งที่ควร

ทำให้เสร็จโดยเร็ว ไม่โอ้อึ้งซักซำ ผัดวันประกันพรุ่ง ส่วนคนคิดไม่เป็น เมื่อระลึกเรื่องความตายก็จับเจ้าเศร้ามองทุกซักร้อน งอมืองอเท้า ไม่อยากทำอะไร ปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์ ด้วยเห็นว่าทำก็ตายไม่ทำก็ตายหาความสบายไปวันๆ ดึกว่า ดั่งนี้เป็นต้น

อนึ่ง ผู้ต้องการปลูกฝังปัญญา เมื่อได้ฟังสิ่งใด ได้เห็นสิ่งใด ก็ใช้โยนิโสมนสิการในสิ่งนั้นๆ ไม่ด่วนรับหรือปฏิเสธ แต่จะใช้ปัญญาพิจารณาด้วยดีเสียก่อน ก็จะทำให้มีความเห็นถูกต้องได้ และกำจัดความสงสัยเสียได้

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “โยนิโสมนสิการเป็นเหตุให้สัมมาทิฐิที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วเจริญยิ่งขึ้นและเป็นเหตุให้ความสงสัยที่ยังไม่เกิด ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วถูกขจัดเสียได้ โยนิโสมนสิการเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ เป็นไปเพื่อความดำรงมั่น เพื่อความไม่เสื่อมสูญแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” (อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต ๒๐/๑๔/๖๘)

๔. **การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม** ; การปฏิบัติถูกต้องตามหลักเหตุผล ปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผลบริสุทธิ์ ตรงตามจุดมุ่งหมาย

คุณธรรมข้อนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง เป็นภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง เป็นการนำเอาหลักทั้ง ๓ ข้อข้างต้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น

คำว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้นหมายความว่า ปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นเรื่องๆ ไป เช่น ไม่ถือหลักเกณฑ์ตายตัวจนเสียเมตตากุรุณา หรือประพฤตินเมตตากุรุณา มากเกินไปจนเสียความยุติธรรมหรือเสียระเบียบกฎเกณฑ์ แต่เป็นผู้ทำทุกอย่างให้เหมาะสมแก่กรณีนั้นๆ เป็น **การณวิถี** เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติเหมาะสมแก่เหตุการณ์ สถานที่ และบุคคล ปฏิบัติตามหลักเหตุผล เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผลบริสุทธิ์ ตรงตามจุดมุ่งหมาย คือรู้ว่าทำอย่างนั้นๆ เพราะอะไร หรือด้วยเหตุผลอันใด เช่นเรื่องปัจจัย ๔ คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรค เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัจจัย ๔ ด้วยเหตุผลบริสุทธิ์ เช่นบริโภคเพื่อให้ชีวิตอยู่ได้ นุ่งห่มเสื้อผ้าเพื่อปกปิดร่างกายให้เรียบร้อยหรือบำบัดหนาวร้อน เป็นต้น ความคิดคำนึงและการปฏิบัติแบบนี้ ล้วนเป็นไปเพื่อปัญญาทั้งสิ้น

การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนี้แหละชื่อว่าเป็นการปฏิบัติตามคำสอนของพระศาสดาอย่างแท้จริง เป็นการบูชาพระศาสดาอย่างยิ่ง สมดังที่ตรัสไว้แก่พระอานนท์เมื่อจวนจะปรินิพพานว่า

“อานนท์! ผู้ใดจะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรืออุบาสิกา ก็ตาม ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม, ปฏิบัติชอบ ประพฤติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าสักการะเคารพนับถือ และบูชาเรา ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นแหละ อานนท์, เธอทั้งหลายพึงตั้งใจอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ประพฤติตามธรรมอยู่ (ทีฆนิกายมหารวรรค ๑๐/๑๖๐/๑๒๙)

ผู้นำชุมชนจะต้องพัฒนาปัญญา ปลูกฝังปัญญาให้เกิดขึ้นในตน เพื่อมีความเห็นอันถูกต้องแท้จริง เป็นเหตุให้ชุมชนซึ่งตนเป็นผู้นำอยู่ มีความเห็นที่ถูกต้องด้วย เพราะได้ผู้นำที่ดี

วันหนึ่งประมาณปลายเดือนตุลาคม ๒๕๒๘ ข้าพเจ้าดูรายการทีวีเรื่องหนึ่งซึ่งวิทยากรมาให้ความคิดเห็นว่าการเมืองไทยที่ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรนั้น เพราะมีเหตุ

ปัจจัยหลักอยู่ ๒ ประการคือ

๑. ระบบเจ้าขุนมูลนาย

๒. คำสอนบางประการของพุทธศาสนา

เรื่องระบบเจ้าขุนมูลนายข้าพเจ้าจะไม่ขอพูดถึงในที่นี้ แต่จะพูดถึงหัวข้อที่ ๒ ที่ว่าพระพุทธานุชาตมาเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการเมือง หลักธรรมที่วิทยากรผู้นั้นยกขึ้นมากล่าวมี ๒ หัวข้อคือเรื่อง **ความสันโดษ** ว่าสอนให้คนสันโดษพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ ทำให้ไม่กระตือรือร้นเป็นเหตุให้คนพวกหนึ่งฉกฉวยโอกาสทางการเมืองและแสวงผลแห่งการได้โอกาสนั้น ประการที่ ๒ คือ **เรื่องกฎแห่งกรรม** ว่าสอนให้เชื่อกรรม แล้วยอมรับสภาพอันต่ำต้อยของตน ไม่ดิ้นรนต่อสู้ เป็นเหตุให้คนพวกหนึ่งที่ดิ้นรนต่อสู้ได้อ่านาจ และครองอำนาจอยู่ตลอดเวลา

ที่ท่านวิทยากรผู้นั้นพูดอาจมีส่วนถูกอยู่บ้าง แต่คลาดเคลื่อนในความหมายของหลักธรรม กล่าวคือการสอนเรื่องสันโดษในพระพุทธานุชาตนั้น ก็เพื่อให้คนรู้จักยินดีพอใจในสิ่งของอันเป็นของตน ไม่ให้ล่องละเมียดลิต

ของผู้อื่น เป็นการป้องกันอทินนาทาน หรือป้องกัน
คอร์รัปชันทุกรูปแบบ เป็นกรรมซึ่งเป็นพื้นฐานให้คนใช้
ความเพียรพยายามไปในทางที่ถูกต้อง เพื่อป้องกัน
ทุจริตได้แล้วด้วยธรรมคือสันโดษ การที่จะใช้ความ
พากเพียรไปในทางสุจริตก็ย่อมจะทำได้โดยสะดวก แม้
จะทำงานทางการเมือง ก็ทำอย่างสุจริตยุติธรรม มองใน
แง่นี้ สันโดษเป็นธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนา ทั้ง
ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หาได้เป็นอุปสรรคไม่
นอกจากจะเข้าใจผิดในหลักธรรมข้อสันโดษเท่านั้น

ส่วนเรื่อง **กฎแห่งกรรม** นั้น ท่านสอนไว้เพื่อให้คน
กลัวความชั่ว ทุจริต และรักความดี รักความสุจริต และ
เป็นกำลังใจสำหรับคนทำความดี หนุนให้มีความตั้งใจมากขึ้น
ไม่ท้อถอยในการทำความดี และพยายามหนีความชั่ว
ด้วยเชื่อมั่นว่าทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว
เหมือนหว่านพืชเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น พระพุทธ
ศาสนาสอนให้คนใช้ความเพียรพยายามเพื่อก้าวไปข้างหน้า
เพื่อยกตนให้พ้นจากความลำบาก ทั้งทางเศรษฐกิจและ
ทางจิตใจ ถ้าคนทำชั่ว แม้ันสมมุติว่าจะประสบความสำเร็จ

สำเร็จทางเศรษฐกิจบ้างเป็นครั้งคราว เพราะโอกาสเปิดเป็นต้น แต่ก็มีความลำบากทางจิตใจ ไม่อึดใจ ไม่ปลอดโปร่ง แซ่มีขึ้น คอยหวาดระแวงภัยอยู่เสมอ ระคนอยู่ด้วยเวร เพราะแสวงหาสุขเพื่อตนด้วยการนำทุกข์ไปให้ผู้อื่น **ความเข้าใจแจ่มแจ้งในเรื่องกรรม ทำให้เรามีความอดทนในการทำความดี มีความบากบั่นมั่นคงไม่ห่อถอย ช่วยให้การแก้ไขชีวิตอย่างกล้าหาญเด็ดเดี่ยว สามารถมองเห็นแง่ดีแม้ของความผิดหวังพลั้งพลาด แล้วตั้งต้นใหม่อย่างไม่ระย่อ คำสอนเรื่องกรรมจึงเป็นเรื่องท้าทาย ช่วยให้เราต่อสู้ดิ้นรนเพื่อพิสูจน์ด้วยตนเอง ว่าทำดีได้ดีนั้นเป็นอย่างไร**

ผู้นำชุมชน เช่นผู้บริหารในวงการต่างๆ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย และครูตามโรงเรียนต่างๆ จึงควรปลูกฝังปัญญา พัฒนาปัญญา เพื่อให้มีความเห็นที่ถูกต้อง แท้จริงแล้วทำชุมชนที่ตนเป็นผู้นำอยู่ให้มีความเห็นถูกต้องไปด้วย เป็นประจวบประที่ปสองทางให้เดินไปในทางที่ถูกต้อง ทำตนเป็นกัลยาณมิตรของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ก่อให้เกิดบุญกุศลมิใช่น้อยทีเดียว ผู้นำอยู่ได้มีความเห็น

อันถูกกระทำและพุดคิดในทางที่ถูกต้อง มีผลดีประจักษ์
แก่ตนแล้ว ย่อมระลึกถึงผู้นำ และเคารพรักบูชาผู้นำ
อย่างจริงใจ

ความเห็นอันถูกต้องแท้จริง จึงเป็นคุณธรรม
อีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารหรือผู้นำชุมชนควรมี

๓. **เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม** ข้อนี้กล่าวอย่างกว้างๆ ก็คือ
ตั้งอยู่ในธรรมอันเหมาะสมกับฐานะหน้าที่ของตน เช่นเป็น
มารดาบิดา ก็ต้องตั้งอยู่ในธรรมของมารดาบิดาเป็นต้น
แต่มีธรรมที่เป็นสากลบางอย่าง เช่นเมตตากรุณาเป็นต้น
ซึ่งทุกคนทุกเพศทุกวัยต้องมี เมตตากรุณานั้นพูดอย่างภาษา
ธรรมดาก็คือความรักที่ถูกต้องแท้จริง ความปรารถนาดี
ต่อผู้อื่น และอยากช่วยเหลือให้ผู้มีทุกข์พ้นทุกข์ สภาพ
จิตใจที่อ่อนโยนต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ไม่คิด
เบียดเบียนใครโดยวิธีใดๆ ปรารถนาแต่จะน้อมนำความสุข
ให้เขาและนำทุกข์ออกจากเขา นี่คือเมตตากรุณาที่แท้จริง

ความรักเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการมากในบรรดา
สิ่งอันเป็นที่ต้องการทั้งหลาย เช่น เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย

ยารักษาโรค อันเป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ เขาต้องการ
ได้รับความรักที่แท้จริง เด็กหลายคนมีพร้อม ทุกอย่าง
แต่ขาดความรักก็จะรู้สึกท้อแท้ ไม่อบอุ่นใจ เมื่อรู้สึก
ตนว่าเป็นที่รัก เป็นที่ต้องการของผู้อื่นก็มีความสุขสบายใจ,
อบอุ่นใจ น่าเสียดายว่าที่มอบให้กันอยู่นั้น มักเป็นความ
เห็นแก่ตัวที่แฝงเข้ามาในรูปของความรักหรือในชื่อของ
ความรัก พอไม่ได้สมใจหวังก็ทำลายสิ่งที่ตนรัก เสียยับ
เยิน ความรักที่แท้จริงย่อมไม่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่าไร
นัก มุ่งแต่จะให้ เมื่อได้ให้ ได้เสียสละ ก็มีความสุขสบายใจ
พร้อมๆ กันนั้นก็ไม่มียึดครองเป็นเจ้าของ คงปล่อยให้สิ่ง
ที่ตนรักเป็นอิสระและคล่องตัว ความยึดครอง เป็นเจ้าของ
ทำให้เกิดความรู้สึกคับแคบ แค้นเคือง ซิงซัง ริษยา และ
เราร้อน

มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ ถ้ามุ่งความสงบสุข
ก็ควรจะครองชีวิตอย่างธรรมชาติ คิดทำประโยชน์ให้ แต่
ไม่มียึดครองเป็นเจ้าของ ดูตัวอย่าง ดิน น้ำ ไฟ ลม และ
อากาศ ตลอดถึงพืชพันธุ์ต่างๆ ดำรงอยู่ในฐานะพึ่งพา
อาศัยกัน เช่น กลอนที่ว่า

เลื้อยอยู่เพราะป่ารก   ป่ารกเพราะเลื้อยยัง
 ดินดีเพราะหญ้าบัง   หญ้ายังเพราะดินเย็น

หญ้าทำให้ดินเย็น, ดินเย็นทำให้หญ้าเจริญสวยงาม
 ต้นไม้ใหญ่ๆ ก็อยู่กับต้นไม้เล็กได้อย่างสงบสุข โคนไม้
 ใหญ่ๆ ก็มีพรรณไม้ล้มลุกขึ้นอยู่รอบๆ ได้ มนุษย์ที่มีธรรม
 คนใหญ่กับคนเล็กย่อมอยู่กันได้ด้วยความสงบสุข ต่าง
 พึ่งพาอาศัยกัน ไม่ดูถูกเหยียดหยามกัน นิ้วมือเล็กๆ ของ
 เราทั้ง ๑๐ นิ้วได้ช่วยเหลือสมองทำงานอย่างดี ถ้าไม่มี
 นิ้วช่วยจับปากกา แม้จะมีสมองเลิศเพียงไรก็คงเขียน

หนังสือไม่ได้ หรือถ้าได้ก็คงต้องใช้วิธีอื่นที่ลำบากซับซ้อนมาก ผู้ใหญ่ไม่ควรดูหมิ่นผู้น้อย ควรผูกมิตรไว้ดีกว่า ควรตั้งเป็นกฎสำหรับตัวเองไว้ว่า เราจะให้ความสุขกายสบายใจแก่ผู้เข้าใกล้คบหาสมาคมกับเราในฐานะต่างๆ ถ้าให้ความสุขแก่เขาไม่ได้ ก็จะไม่ก่อทุกข์หรือก่อเวรภัยอะไรแก่เขา อย่าให้ใครต้องหวั่นวิตกจนต้องเป็นโรคประสาทเพราะเราเป็นเหตุ ขอให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีฉายา **อันเยิน** คือเป็นร่มเงาที่เยือกเย็นสำหรับผู้เข้าใกล้ รู้จักพูดจาให้กำลังใจแก่ผู้อื่น เพราะในสงครามชีวิตนั้น กำลังใจสำคัญที่สุด ควรหมั่นเจริญมูทิตา คือพลอยยินดีต่อความสุขความสำเร็จของผู้อื่นให้มากๆ ไม่ใช่ปากแสดงความยินดี แต่ใจเต็มไปด้วยความริษยา หรือปากแสดงความเสียใจแต่แอบชื่นชมยินดีต่อความวิบัติของผู้อื่น ซึ่งบุคคลลักษณะนี้เรามักจับได้อยู่เสมอๆ

ผู้ใหญ่หรือผู้บริหารที่มีธรรมย่อมเป็นที่รักใคร่นิยมนับถือของผู้น้อย เป็นร่มเงาอันเยิน สร้างแต่ความเข้มแข็ง ไม่ปลุกน้ำตา ย่อมเป็นที่นิยมสรรเสริญ เคารพรักไม่จืดจาง

๔. พูดคำจริง ข้อนี้เนื้อความค่อนข้างแจ่มแจ้งชัดเจน มีข้อปลีกย่อยบ้างเพียงเล็กน้อย ผู้พูดจริงย่อมเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของผู้คบหาสมาคม เราไม่ปรารถนาให้ใครพูดเท็จต่อเราฉันใด ผู้อื่นก็ไม่ต้องการให้เราพูดเท็จต่อเขาฉันนั้น แต่การพูดจริงนั้นก็ต้องยึดหลักไว้บ้าง ไม่ใช่จะพูดได้เสมอไป เช่น ต้องเป็นคำจริงที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม คือยุติธรรม ดังพระพุทธรศาสนาสุภาสิตที่ว่า ลัตบุรุษ คือคนดี ย่อมตั้งมั่นอยู่ในคำสัตย์ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม (สจฺเจ อตฺถे จ ธมฺเมจอาหุ สนฺต โปติฎฺฐิตา)

นอกจากนี้แล้ว ยังต้องพูดให้ถูกกาลเวลา พูดด้วยจิตเมตตา พูดไพเราะอ่อนหวานด้วย ก็จะได้ผลมากขึ้น เพราะการพูดไม่ถูกกาลเวลา พูดด้วยความไม่หวังดีหรือพูดหยาบ แม้จะเป็นคำจริง ก็มักจะเป็นโทษเสียมากกว่าเป็นคุณ จึงต้องระวังด้วย

มีข้อควรคิดอยู่ประการหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้คือถ้าพูดจริงแล้วเกิดโทษ พูดเท็จแล้วเป็นประโยชน์แก่คนหมู่มาก ผู้ปฏิบัติธรรมข้อนี้ควรเลือกอย่างไร

กล่าวในทางปรัชญา กรณีอย่างนี้ ถ้าท่านเลือกพูดเท็จ ท่านอยู่ใน**กลุ่มประโยชน์นิยม** (utilitarianism) กลุ่มนี้มุ่งเอาประโยชน์ที่คนส่วนใหญ่จะได้รับ เป้าหมายสำคัญของกลุ่มนี้คือ The greatest happiness for the greatest number (ความสุขที่ยิ่งใหญ่ของคนส่วนใหญ่) หลักการนั้นไม่สำคัญ เพราะหลักการเราวางไว้เพื่อเป้าหมายคือประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ หลักการใดที่ไม่ทำให้บรรลุเป้าหมายนี้ก็ไร้ประโยชน์ ควรละทิ้ง

ถ้าท่านเลือกพูดจริงโดยไม่คำนึงว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ท่านก็อยู่ใน**กลุ่มหลักการนิยมแบบคานท์** (Kantianism) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ซึ่งเห็นว่าหลักการหรือศีลธรรมมีประโยชน์ในตัวเอง เมื่อถือว่าการพูดจริงเป็นสิ่งที่ดียิ่งดีเสมอไป ผลจะเกิดขึ้นอย่างไรไม่สำคัญ การพูดจริงดีในตัวเองอยู่แล้ว **คนพูดจริงอาจได้รับอันตราย แต่การพูดจริงก็คงเป็นสิ่งที่ดีอยู่นั่นเอง คนดีไม่จำเป็นต้องได้รับความสุขเสมอไป และความสุขก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ดีที่สุด**

พระพุทธศาสนามีทัศนะไม่ส่งเสริมการพูดเท็จแต่ให้เลือกกาลเวลาในการพูดเท็จ ให้พูดด้วยจิตเมตตาและ

พูดอ่อนหวานเป็นต้นดังกล่าวแล้ว แต่การสอนเรื่องชาดกประเภทนกพูดได้ ช้างพูดได้เป็นต้นนั้น ดูจะมุ่งประโยชน์เป็นที่ตั้งหรือเป็นเป้าหมายอยู่เหมือนกัน โดยไม่คำนึงว่าเรื่องนั้นจะจริงหรือไม่ แต่เมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์ในด้านจริยธรรมก็นำมาเล่าไว้ โดยนัยนี้พระพุทธศาสนาจึงมีท่าทีหึ่งประโยชน์นิยมและหลักการนิยม และพยายามให้หลักการและประโยชน์กลมกลืนกันไปด้วย คือไม่คำนึงถึงประโยชน์โดยไม่ยึดหลักการอะไรเสียเลย และบางครั้งก็ต้องผ่อนปรนหลักการ หรือเปลี่ยนแปลงหลักการเพื่อให้ได้รับประโยชน์พอสมควร หลักการวิธีการ และเป้าหมาย ถ้าไม่ขัดแย้งกัน กลมกลืนกันไปได้ ก็จะทำนายประโยชน์ อย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามถ้าถือตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้พูดคำจริงควรคำนึงถึงประโยชน์ที่พึงเกิดมีแก่ตนและผู้อื่น และยุติธรรมหรือเป็นธรรม ต้องเลือกกาลที่ควรพูดด้วย ส่วนผู้ฟังจะพอใจหรือไม่พอใจนั้นเป็นเรื่องรองลงมา ผู้พูดคำจริงพร้อมด้วยคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น เป็นที่เคารพ

ยำเกรงของผู้เข้าใกล้ อยู่ใต้อำนาจบัญชา และคบหาสมาคม
จึงเป็นปิยกรณธรรม (ธรรมอันเป็นเหตุให้เป็นที่รัก) อีก
อย่างหนึ่ง

๕. **ทำหน้าที่ของตนดี** คนเรามีหน้าที่หลายอย่าง
คนที่ดีที่สุดก็คือคนที่ทำหน้าที่ของตนดีที่สุด ในการทำ
หน้าที่ให้ดีที่สุดนั้น จะต้องอาศัยคุณธรรมอื่นๆ อีกมากมาย
ที่จริงถ้าพูดถึงการปฏิบัติธรรมกันแล้ว **การทำหน้าที่ของ
ตนให้ถูกต้องดีงามนั่นเอง คือการปฏิบัติธรรม** เช่นใน
ฐานะเป็นลูก ในฐานะเป็นพ่อแม่ ในฐานะเป็นครู และใน
ฐานะเป็นผู้บริหารเป็นต้น ควรทำอะไรก็ทำอย่างนั้นให้
สมบูรณ์ นี่คือการปฏิบัติธรรม

เพื่อการทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ มนุษย์จะต้อง
ใช้ความเพียรพยายามและความอดทนเป็นอันมาก ยังจะ
ต้องมีน้ำใจเสียสละอย่างยิ่งยวดอีกด้วย

ความเพียรนั้นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญซึ่งมนุษย์จะ
ต้องมีเพื่อบรรลุเป้าหมาย เหมือนเครื่องยนต์ที่มีการขับ
เคลื่อนไปสู่จุดหมายปลายทาง ความเห็นอันถูกต้องนั้น

เปรียบเหมือนแสงสว่างส่องทาง ความเพียรคือแรงขับเคลื่อน ขอให้ขับเคลื่อนไป คือขอให้ลงมือทำ ขยันก็ทำ ชี้เกียจก็ทำ เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่เราทำนั้นจะค่อยๆ ลื่นไป เปลืองไป เหมือนการเดินทางที่ถูกต้อง หนทางย่อมลื่นไปพร้อมๆ กับใกล้จุดหมายปลายทางเข้าไปทุกที แม้จะฝืนใจบ้างก็ต้องทำ พอเคยชินในการทำแล้วก็จะสะดวกสบายขึ้นมากทีเดียว เมื่อทำสม่ำเสมอบ่อยๆ เข้า สิ่งที่ทำนั้นอาจกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ขาดไม่ได้ก็ได้

มนุษย์เรานอกจากจะต้องใช้ความเพียรพยายามในการหาเลี้ยงชีพอันเป็นปกติวิสัยของสัตว์โลกทุกชนิดแล้วยังต้องใช้ความเพียรพยายามในการระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในตนหรือไม่ให้แปดเปื้อนด้วยความชั่ว เพียรพยายามในการละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว ในการสร้างสมคุณงามความดีให้พอกพูนขึ้น และในการรักษาคุณความดีที่ทำได้แล้วไม่ให้เสื่อม

เพื่อการนี้ มนุษย์เราจะต้องฝึกฝนตนเองและควบคุมตนเอง หรือพยายามเอาชนะตนเองในเรื่องความ

ปรารถนาอันไม่ชอบธรรมต่างๆ มากมาย และต้องเอาชนะความเคยชินบ้าง อย่างเช่น การติดบุหรี ติดสุรา ติดในลาภสักการะ ยศศักดิ์ ชื่อเสียง เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ หลายประการ และทำให้การทำหน้าที่ของเราเสียไปด้วย

สังคมก็มีส่วนเลือกทางเดินที่ผิดให้เรา อาจทำให้เราเข้าใจว่าทางผิดนั้นเป็นทางถูก แล้วพากันเดินทางผิดนั้นตามกันไปเป็นแถวยาวเหยียด เหมือนคนตาบอดจูงคนตาบอด แม้จะใช้ความเพียรพยายามอีกเท่าใด แต่ถ้าเป็นการเดินทางผิดเสียแล้ว ก็ไร้ผล ยิ่งเดินยิ่งไกล จุดหมายปลายทางออกไปทุกที นำเสียดายความเพียรที่สูญเปล่า

ความเคยชินเป็นเหมือนเชือกเส้นเล็กๆ ที่ค่อยๆ ข้วนให้เป็นเกลียวใหญ่ เมื่อเป็นเกลียวใหญ่แล้ว ก็เป็นการยากที่จะทำลายได้ เมื่อเป็นดังนี้ จึงควรใช้ความเพียรพยายามเพื่อให้ตนมีความเคยชินไปในทางที่ดี ลดละความเคยชินในทางไม่ดี

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันนี้ บุคคลจะต้องศึกษาให้
 รู้คุณค่าของการเอาชนะตนเอง และโทษของการปล่อยตัวให้
 เคยชินในทางไม่ดี และมีการปฏิบัติอย่างจริงจังด้วยการ
 ควบคุมตนเองติดต่อกันเป็นเวลานาน จะมองเห็นด้วย
 ตนเองว่าตนดีขึ้นและเป็นแบบให้ผู้อื่นทำตาม **ผู้น้อยบาง
 คนต้องการทำดีแต่ไม่มีแบบให้ดู จึงไม่รู้จะทำอย่างไร
 จึงกลายเป็นคนที่มีประโยชน์น้อย คนที่มีความรู้ดีแต่
 ขาดการกระทำที่ดี คือทำดีไม่เป็นนั้น อันตรายทั้งแก่ตน
 และผู้อื่น ส่วนผู้ที่เป็นคนดีแต่ขาดความรู้ความสามารถ
 ก็ไม่อาจทำประโยชน์อะไรได้มากนัก ไม่สู้มีคุณค่าต่อ
 สังคม ทางพระพุทธศาสนาจึงเน้นเรื่องความรู้ดีและความ
 ประพฤติดี (วิชาจรณะ) ว่าเป็นสิ่งประเสริฐสุดในหมู่
 เทวาและมนุษย์**

การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์นั้น ควรถือเป็น
 เป้าหมายสำคัญของชีวิต ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่นั่นเอง (duty
 for duty) เรื่องอื่นๆ เช่น ลาภ ยศ ชื่อเสียง เป็นต้น ให้
 ถือเป็นเพียงผลพลอยได้ ตามธรรมดาผลเหล่านี้ย่อม
 เกิดขึ้น แก่ผู้ทำหน้าที่อันดีอยู่แล้ว แม้ไม่หวังก็ย่อมได้

โดยธรรมดา เหมือนคนปลูกต้นไม้เพราะรักต้นไม้ ผล
พลอยได้อื่นๆ จากต้นไม้ย่อมมีมากมาย เช่น ความร่มเย็น
อากาศดี มีดอกสวยให้ชม มีผลให้บริโภค เป็นต้น เหล่า
นี้ล้วนเป็นผลพลอยได้ของการมีต้นไม้ทั้งสิ้น

**เพราะฉะนั้นขอให้ทำหน้าที่ของตนเพราะรักหน้าที่
ผลอันพึงปรารถนาอื่นๆ ย่อมเกิดขึ้นเอง และเป็นตัวอย่าง
ให้ผู้น้อยดำเนินตามอีกด้วย**

คุณสมบัติ ๕ ประการดังที่กล่าวมาสำหรับผู้นำหรือ
ผู้บริหาร ซึ่งเป็นเหตุให้เป็นที่รักเคารพของผู้อื่นนี้ ได้นำ
มาจากพระพุทธรักษา ในคัมภีร์ธรรมบท ชุททกนิกาย
ปิยวรรค พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ หน้า ๔๔ ข้อ ๒๖ ว่า

สีลทสฺสนสมฺปนฺนํ ฌมฺมกฺขจํ สจฺจวาทีนํ
อตฺตโน กมฺมกฺุพฺพานํ ตํ ชโน กุรุเต ปิยํ

แปลว่า ชุมชนย่อมพอใจรักบุคคลผู้มีคุณสมบัตินี้
ดังต่อไปนี้คือ

๑. มีความประพฤติดี
๒. มีความเห็นถูกต้องแท้จริง

๓. ตั้งอยู่ในธรรม
๔. พูดจริง และ
๕. ทำหน้าที่ของตน

การทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์นั้น เป็นคุณลักษณะสำคัญมากประการหนึ่งของคนดี คนเราจะมีความรู้อย่างไร จะเกิดมาในตระกูลสูงอย่างไร มีทรัพย์สินอันเป็นมรดกตกทอดมามากเพียงใดก็ตาม ถ้าไม่ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์แล้ว ก็ไม่รู้จักรว่าเป็นคนดีจริง แต่ตรงกันข้าม แม้เขาจะมีความรู้น้อย เกิดในตระกูลต่ำและยากจน แต่เขาพยายามทำหน้าที่ของเขาอย่างเต็มที่ เขาควรได้รับเกียรติว่าเป็นคนดี

หน้าที่ คือกิจที่มนุษย์จะต้องทำตามที่ตนมีความผูกพันอยู่ ตามความเป็นจริงแล้ว มนุษย์เรามีหน้าที่ตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อเป็นมนุษย์ เรามีหน้าที่อย่างหนึ่งคือมีความสุจริตต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หน้าที่อันนี้ เราต้องรักษาไว้จนตลอดชีวิต

ที่เราเคารพรักนับถือบูชาพระพุทธเจ้าของเราอย่าง

ยิ่งยวด ก็เพราะว่าพระองค์ได้ทรงทำหน้าที่ของพระองค์ ในฐานะเป็นพระพุทธเจ้าอย่างดีที่สุด พระมหากษัตริย์ที่ได้รับความจงรักภักดีจากราษฎรอย่างไม่เสื่อมคลาย ก็เพราะทรงทำหน้าที่ของกษัตริย์อย่างดีที่สุด และไม่รู้จักเสื่อมคลายเช่นเดียวกัน

พระสงฆ์สามเณรก็เช่นกัน ที่ได้รับความเคารพนับถือจากพุทธศาสนิก ได้รับความปัจจัยบำรุงจากชาวบ้าน เพราะเขารู้ว่าท่านทำหน้าที่ของท่านเป็นอย่างดี หน้าที่จึงมีความสำคัญสำหรับมนุษย์มาก สำคัญเท่าชีวิต หรืออาจเหนือชีวิตเสียอีก

ปอมเปย์ คนสำคัญของโรมัน เล่ากันว่าคราวหนึ่ง จะเข้ากรุงโรม มีคนห้ามว่าถ้าเข้าไปจะได้รับอันตราย แต่ปอมเปย์มีหน้าที่สำคัญมากที่จะต้องเข้าไป เขาบอกเพื่อนผู้หวังดี “เป็นการจำเป็นที่ฉันจะต้องเข้าไป แต่ไม่จำเป็นที่ฉันจะต้องมีชีวิตอยู่”

นี่แสดงให้เห็นว่า เขารักหน้าที่มากกว่าชีวิต ระหว่างหน้าที่และชีวิต เขายอมสละชีวิตเพื่อรักษาหน้าที่

เนลสัน แมทท์ซังกฤษ เคยประกาศแก่ทหารของตนว่า “ไม่ต้องนึกถึงความรุ่งโรจน์ ไม่ต้องนึกถึงชัยชนะหรือเกียรติยศ ไม่ต้องนึกถึงประเทศ แต่ให้นึกถึงแต่หน้าที่อย่างเดียว

เมื่อมนุษย์เรารู้สึกตนว่าได้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดแล้วก็ไม่ต้องระแวง และไม่ต้องกลัวว่าใครจะติหรือชม ไม่ต้องกังวลถึงเสียงเขาว่า และในที่สุดทุกคนก็ต้องเห็นว่าคนเช่นนั้นเป็นคนดี

มีเรื่องน่าเสียใจอยู่อย่างหนึ่ง คือมีมนุษย์อยู่จำนวนไม่น้อย ที่มีปรกติทำอยู่ ๒ ทาง คือทำอะไรเกินหน้าที่ไปอย่างหนึ่ง และทำกิจในหน้าที่ของตนไม่บริบูรณ์อย่างหนึ่ง

คนที่ทำอะไรเกินหน้าที่ของตนนั้นเป็นการก้าวร้าวหรือก้าวก่ายหน้าที่ของคนอื่น และก็ทำหน้าที่ไม่ได้ดีที่สุดในที่ก็เป็นทีเมื่อหน่ายเกลียดชังของคนทั้งหลาย ส่วนคนที่ทำหน้าที่ของตนไม่บริบูรณ์ เพราะมัวไปทำสิ่งอันไม่ใช่หน้าที่อยู่นั้น ก็เป็นผู้มีความบกพร่องในหน้าที่ ทำอะไรไม่สำเร็จเป็นผลดีจริง เป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ได้รับความนิยมนับถือ

เป็นผู้ช่วยก็ไม่ได้ได้รับความรัก ความไว้วางใจ รวมความว่า
ผู้คนที่ทำหน้าที่ไม่ได้

งานหนักกับความสำเร็งนั้นเป็นของคู่กัน แต่มีข้อ
ยกเว้นว่า งานนั้นจะต้องเป็นงานในหน้าที่ ถ้าไปก้าวก่าย
หน้าที่คนอื่นแล้ว นอกจากจะไม่ประสบผลสำเร็จแล้วยัง
จะเป็นโทษเสียอีกด้วย

“เครื่องผูกอย่างอื่นผูกคนไว้ได้ยาก
แต่ความรักเป็นเครื่องผูก
ที่เหนียวแน่นมันคง”

๒

ชีวิตกับความรัก

ความรักคืออะไร

ความรักเป็นสิ่งที่รู้ยากเข้าใจยากอย่างหนึ่ง บรรดา
สิ่งที่รู้ยากเข้าใจยาก และอธิบายยากทั้งหลายมักเป็น
ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ เหมือนเรายืนอยู่ในที่โล่งแจ้ง
หรือใต้ต้นไม้อันร่มครึ้ม เรารู้สึกว่าอากาศสดชื่น ทำให้เรา
มีความสดชื่น กระปรี้กระเปร่า เบิกบาน แต่ถ้าใครสักคน
หนึ่งถามเราว่าอากาศสดชื่นเป็นอย่างไร เราคงตอบได้ยาก
ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราไปอยู่ในที่อับ ปกคลุมอยู่ด้วย
อากาศเสีย เราก็รู้สึกได้ แต่อธิบายยากเช่นเดียวกัน

ความรักเป็นความรู้สึกชนิดหนึ่งซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแก่บุคคลใดในสิ่งใดแล้ว ทำให้บุคคลนั้นปรารถนาจะอยู่ใกล้สนิทสนมชมเชย ปรารถนาจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้น ความรักหยั่งลงได้ ทั้งในสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

ความรักสัมพันธ์กับชีวิตอย่างไร

โดยธรรมดาทุกคนคงไม่ปฏิเสธว่าชีวิตเราต้องการรัก ความต้องการความอบอุ่นอันเกิดจากรักความถนอมจากมารดาบิดาญาติพี่น้องและผู้เลี้ยงดู ต้องการความรักความเข้าใจของเพื่อนร่วมเล่น เพื่อนร่วมชั้นเรียน และร่วมโรงเรียน เมื่อเป็นหนุ่มสาวต้องการความรักจากเพศตรงกันข้าม และความรักความไว้วางใจจากเพื่อนเพศเดียวกัน เมื่อแต่งงานแล้ว ก็ปรารถนาให้ความรักของคู่ครองมั่นคงยั่งยืน หากมีลูกหลานก็ต้องการความรักจากลูกหลาน

นอกจากบุคคลรอบข้างแล้ว มนุษย์เรายังรักสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และเกี่ยวข้องกับตัวอีกมากอย่าง เช่น รักต้นไม้ รักบ้านเรือน หมู่คณะ รักหนังสือ.....รักการงาน ฯลฯ

รวมความว่าชีวิตกับความรักนั้นเดินเคียงคู่กันไปตลอด อาจเปลี่ยนบ้างก็เฉพาะวัตถุแห่งความรักหรือสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความรักเท่านั้น ส่วนตัวความรักเองยังคงดำรงมั่นอยู่เสมอ

เหตุเกิดของความรักตามหลักพุทธศาสนา

ตามหลักฐานทางพุทธศาสนาแสดงไว้ว่าความรักเกิดด้วยเหตุหลายอย่าง ในที่นี้ขอนำมากล่าว ๒ อย่างคือ

๑. ปุพเพสันนิวาส หรือ ปุพฺพูปการะ
๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในปัจจุบัน(ปัจจุบันหิตะ)

ปุพเพสันนิวาสนั้น คือการที่เคยร่วมกันมา เคยคบหาสมาคม สนทนสนม ซอบพออัธยาศัยกันมา ส่วน **ปุพฺพูปการะ** นั้น คือการที่เคยอุปการะเลี้ยงดูกันมา เคย

ทำบุญคุณเกื้อหนุนกันมา เมื่อมาพบกันในชาตินี้ก็มักจะเกิดความนิยมชมชอบ สนิทสนมคุ้นเคยได้อย่างรวดเร็ว โดยที่เจ้าตัวหาสาเหตุไม่ค่อยได้ว่าทำไมตนจึงไปนิยมชมชอบบุคคลผู้นั้นผู้นี้อย่างจริงจังตั้งแต่ครั้งแรกๆ ที่ได้พบเห็น ส่วนการเกื้อกูลกันในปัจจุบันนั้น เป็นเหตุผลที่ชัดเจน คือทำให้เกิดความสนิทสนมรักใคร่ไว้วางใจในฐานะเป็นกัลยาณมิตร **มิตรแท้** แสดงออกในรูปของการอุปการะ ร่วมสุขร่วมทุกข์ แนะนำประโยชน์ และมีความรักใคร่

ทำอย่างไรจึงจะเป็นที่รักของผู้อื่น

พุทธศาสนาแสดงหลักธรรมไว้ ๖ ประการ เรียกว่า **สารานิยธรรม** อันเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติตามเป็นที่รักเคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์กันไม่วิวาทกัน เป็นไปเพื่อสามัคคีเอกภาพ คือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ธรรม ๖ ประการนั้นคือ

๑. **เมตตาการุณ** คือจะทำอะไรเกี่ยวกับผู้อื่นก็ทำด้วยเมตตา แสดงออกในรูปของการช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยการช่วยขนขวายในกิจธุระของผู้อื่นในทางที่ถูกต้องชอบธรรม เช่น ช่วยยกของหนัก ช่วยถือของในรถประจำทาง เมื่อตนได้ที่นั่งแล้ว ช่วยเหลือการงานของผู้อื่นตามโอกาสอันควร

๒. **เมตตาวิจิตร** คือเมื่อจะพูดก็พูดด้วยเมตตา เช่น ช่วยอบรมสั่งสอนคุณความดีแก่ผู้อื่น พูดตักเตือนเมื่อเขามีทำที่ว่าจะดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิด แม้จะดูว่ากล่าวรุนแรงกันบ้างก็ให้ทำด้วยอาศัยเมตตา

๓. **เมตตาโมกข** คือจะคิดอะไรๆ ก็คิดด้วยเมตตา ไม่คิดพยาบาท ไม่คิดเบียดเบียน (วิหิงสา) พยายามอบรมจิตของตนให้คุ้นกับเมตตา มีเมตตาปราณีแนบสนิทอยู่กับใจเสมอ เมื่อมีเมตตาปราณีอยู่เช่นนี้ ความคิดพยาบาทและเบียดเบียนก็ไม่อาจเข้าครอบครองใจได้ ใจก็เอิบอิมอยู่ด้วยเมตตา ถ้าสามารถอบรมจิตให้มีเมตตาจนถึงได้ฌาน (เมตตาเจโตวิมุตติ) ก็จะได้รับอานิสงส์ของ

เมตตามากขึ้นถึง ๑๑ ประการ แม้ไม่ถึงขั้นนั้น แต่มีเมตตาประจำใจไว้ ก็จะได้รับประโยชน์ในชีวิตประจำวันมิใช่น้อย

ผู้ใดทำอะไรๆ ด้วยเมตตา พุดด้วยเมตตาและคิดอย่างมีเมตตาอยู่เสมอแล้ว ผู้นั้นย่อมเป็นที่รักเป็นที่พอใจของผู้อื่น เป็นคนมีเสน่ห์ประจำตัว ใครเข้าใกล้ก็อบอุ่น มีความสุขชื่นบาน รู้สึกปลอดภัย

๔. **แบ่งปันลาภผล ที่ตนได้มาโดยชอบธรรมให้แก่ผู้อื่นตามสมควร** ไม่หวงแหนไว้บริโภคใช้สอยแต่ผู้เดียว คุณข้อนี้เป็นการฝึกใจให้รู้จักเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ความเสียสละนั้น เป็นคุณธรรมพื้นฐานของผู้อยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นเครื่องผูกมิตร (ททำ มิตุทานิ คนุถติ) คือผูกน้ำใจของกันไว้ด้วยการให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน ทำให้เกิดรักใคร่สนิทสนม เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน **เครื่องผูกอย่างอื่นผูกคนไว้ได้ยาก แต่ความรักเป็นเครื่องผูกที่เหนียวแน่นมั่นคง**

๕. **มีความประพฤติดีอย่างเดียวกันกับผู้อื่น** (ลีล-
 สามีญญาตา) ไม่ประพฤติเสื่อมเสียอันเป็นเหตุให้เป็นที่
 รังเกียจของผู้อื่น ความประพฤติจัดเป็นสิ่งสำคัญในตัวคน
 เพราะเป็นเครื่องส่องให้เห็นนิสัยอุปนิสัยของเขว่าเป็น
 อย่างไร นิสัยอุปนิสัยเป็นส่วนภายในของคน เรารู้ได้ยาก
 แต่เราสามารถรู้ได้ด้วยความประพฤติของเขานั้นเอง ตัว
 เรายเองก็ควรระวังความประพฤติ เพราะคนอื่นเขาจะอ่าน
 เราจากความประพฤติของเราเช่นเดียวกัน อย่าคิดว่าความ
 ประพฤติดีหรือเลวเล็กน้อยเป็นสิ่งไม่สำคัญ รู้ว่าเพียง
 เล็กน้อยทำให้เรื่องจมได้ ไฟเล็กน้อยสามารถเผาบ้านเผา
 เมืองได้ ยาพิษเล็กน้อยทำให้คนตายได้ ในทางกลับกัน
 สิ่งดีเพียงเล็กน้อย เมื่อทำถูกกาลเทศะและบุคคลเข้า อาจ
 ช่วยให้เราเจริญรุ่งเรืองได้ ขอนไม้เล็กๆ อาจช่วยชะลอ
 ชีวิตของคนผู้หมดกำลังในมหาสมุทร จนพบเรือใหญ่และ
 รอดชีวิตได้ ยาเพียงเล็กน้อยช่วยตัดโรคได้ คำพูดเพียง
 คำเดียวหรือสองคำอาจช่วยชีวิตคนให้รอดตาย และ
 ดำเนินชีวิตอย่างผาสุกต่อไปได้

๖. **มีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม** มีความเห็นที่ดีเสมอกัน (ทิวฐีสามัญญตา) ไม่ทะเลาะกับใคร เพราะมีความเห็นผิดกัน

ข้อนี้มีประเด็นสำคัญอยู่ ๒ ประเด็น คือ

ก. มีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มีความเห็นที่ดีร่วมกันเสมอกันกับผู้อื่น

ข. ในกรณีที่มีความเห็นไม่ลงรอยกันหรือขัดแย้งกันก็ไม่ทะเลาะวิวาทกันเพราะความเห็นไม่ตรงกันนั้นถือว่าเป็นเพียงความคิดเห็นของคนผู้หนึ่ง เราอาจผิดหรือเขาอาจผิดก็ได้ และความเห็นผิดนั้นย่อมสามารถแก้ไขได้ เราเองก็เคยเห็นผิดในบางเรื่อง และเราสามารถทำความเห็นที่ผิดนั้นให้ถูกต้อง ด้วยการอ่านหนังสือดีๆ ที่ชี้แจงแนะนำจนเราเข้าใจ หรืออาจเป็นเพราะมีผู้ตักเตือนให้เราได้ดี คนอื่นก็เช่นกันอาจจะมีความเห็นผิดไปบ้างในบางคราว เมื่อได้กัลยาณมิตรก็ทำความเห็นให้ถูกต้องได้ กลับเป็นบุคคลที่มีค่าต่อสังคมอย่างมาก เพราะฉะนั้นถ้าทะเลาะกันเพราะความเห็นผิดกันเสียแล้วก็เป็นการอันแตกแยกกัน โอกาสจะทำคนเห็นผิดให้กลับเห็นถูกต้องก็ไม่มี

ความเห็นเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตคน เพราะคนเรา ส่วนมากจะดำเนินชีวิตตามที่ตนเห็นว่าดี ถ้าเห็นผิดก็ ดำเนินชีวิตผิด เห็นถูกก็ดำเนินชีวิตถูก เขาดำเนินชีวิต อย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับว่าเขามีความเห็นอย่างไร ความ เห็นจึงเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตของตน

หลักธรรมทั้ง ๖ ข้อนี้ เรียกว่า **สาราณียธรรม** แปล ว่า ธรรมอันเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน

นอกจากสาราณียธรรม ๖ แล้ว ควรมี **สังคหัตถุ ๔** ประการ สังคหัตถุ แปลว่าหลักธรรมเป็นเครื่องคล้อง ใจกันและกัน หรือหลักสำหรับสงเคราะห์เอื้อเฟื้อกัน ซึ่ง พระพุทธองค์ทรงเปรียบไว้ว่าเหมือนเพลารถที่ยึดรถเอาไว้ และให้แล่นไปด้วยดี เป็นเหตุให้บุตรธิดาต้องเคารพ นับถือมารดาบิดาเป็นต้น หัวข้อธรรมมีดังนี้...

๑. ทาน การแบ่งปันความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว

๒. ปิยวาจา การพูดจาน่ารัก พูดไพเราะดูดีมีใจ

๓. *อัตถจริยา* ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น อยู่เสมอทำตนเป็นคนมีประโยชน์ ทำตนเป็นคนมีค่าไม่ทำตนให้ตกต่ำเพราะเป็นผู้ไร้ประโยชน์

๔. *สมานัตตตา* วางตนดีวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมสุขร่วมทุกข์ ไม่ทำตนสูงเกินไปหรือต่ำเกินไป วางตนพอดีพองาม ไม่มากไม่น้อย

การครองใจคน

หลักธรรมดังกล่าวมานี้ย่อมเอื้ออำนวยให้เป็นที่ไป เพื่อครองใจคน

ในการครองใจคนนั้น เบื้องแรกเราลองมาตรึกตรองดูว่า มนุษย์เราต้องการอะไรบ้าง เมื่อกกล่าวโดยสรุป มนุษย์เราต้องการความสุขกายสบายใจ ใครสามารถให้ความสุขกายสบายใจแก่เขาได้ เขาก็รัก เมื่อเขารัก ก็สามารถครองใจเขาได้

“ความเสียสละ
เป็นสัญลักษณ์สำคัญ
ประการหนึ่งของความรัก
และเป็นนิมิตหมายว่า
เป็นความรักที่แท้จริง”

ความสุขทางกายอาศัยอะไร ?

ความสุขทางกาย อาศัยปัจจัย ๔ และความไม่มีโรค
กล่าวโดยเฉพะ คือ

๑. มีสุขภาพสมบูรณ์
๒. มีอาหารสมบูรณ์ ไม่ฟุ่มเฟือยและไม่ขาดแคลน
๓. มีเครื่องนุ่งห่ม เพียงพอแก่ความจำเป็น
๔. มีที่อยู่อาศัย พอคุ้มแดด ลม ฝน และภัยอันตราย
๕. มียารักษาโรคและแพทย์ผู้ดูแลรักษาสุขภาพ
อนามัยพอสมควร

ความสุขทางกายอาศัยปัจจัย ๔ ประการนี้ ผู้ใดหรือสถาบันใดบันดาลปัจจัยเหล่านี้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใดได้ เขาก็จะพอใจรักใคร่ผู้นั้น สถาบันนั้น

ความสุขทางใจอาศัยอะไร ?

ความสุขใจอาศัยสุขภาพจิตที่ดี คนเราแม้จะมีความสุขทางกายพร้อมแล้ว แต่ถ้าสุขภาพจิตไม่ดี วิตกหมกมุ่น กังวล ย้ำคิดย้ำทำ คือคิดแล้วคิดอีกไม่รู้จักจบสิ้น ปลงใจไม่ได้ว่าจะเอาอย่างไรแน่ คิดวนเวียนเหมือนพายเรือในอ่างหรือพายเรือในสระว้ายน้ำ เข้าลักษณะที่ทางจิตเวชเรียกว่าโรคประสาท เป็นโรคประสาทนานๆ เข้าทำให้เป็นโรคจิต เป็นบ้าได้ โรคประสาทและโรคจิตนี้ เป็นโรคทางจิตใจ สืบเนื่องมาจากความคิดหรือสุขภาพจิตที่เสื่อมโทรม เศร้าหมอง ตึงเครียด ส่วนโรคระบบประสาทหรือโรคประสาทนั้นเป็นโรคทางกาย เกิดขึ้นเพราะความผิดปกติทางสมอง ไช้สันหลัง หรือเส้นประสาท เช่น เนื้องอกในสมอง อัมพาต ไช้สันหลังอักเสบ^๑ โรคประสาทจึง

^๑ โปรดดูเพิ่มเติมใน น.พ. วิจารณ์ วิชัชยะ : โรคประสาท, หมอชาวบ้าน ฉบับเดือนเมษายน ๒๕๒๖

ไม่อยู่ในกลุ่มของโรคจิตเวช ความจริงพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น เป็นยาทั้งป้องกันและรักษาโรคจิต และโรคประสาทได้เป็นอย่างดี ขอให้สนใจเถอะ หมั่นอ่าน หมั่นฝึกฝน ทำให้ใจให้สะอาด สว่าง และสงบอยู่เสมอ ก็จะป้องกันโรคจิต โรคประสาทได้อย่างดี

ถ้าเป็นเสียแล้วก็บำบัดแก้ไขได้ด้วยการทำจิตให้สะอาด สว่าง และสงบ และทำให้ใจเป็นสุขเช่นกัน^๑

พยายามถืออุตมคติว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ช่างเถอะ ขอรักษาสุขภาพจิตให้ดีไว้เสมอ ถ้าทำได้ ทุกสิ่งทุกอย่างจะดีเอง

รวมความว่ามนุษย์เราต้องการความสุขกายสบายใจ ใครสามารถมอบ ๒ อย่างนี้ให้ใครได้ เขาก็รัก และครองใจเขาได้อย่างแน่นอน

เพราะฉะนั้นเราควรจัดตั้งเป็นกฎสำหรับตัวเองไว้ว่า “เราจะให้ความสุขกายสบายใจแก่ผู้เข้าใกล้คบหาสมาคม

---

^๑ โปรดดูรายละเอียดในวศิน อินทสระ, : ความสุขใจ ในหนังสือเรื่อง เพื่อชีวิตที่ดีเล่ม ๒

กับเราในฐานะต่างๆ ถ้าให้ความสุขแก่เขาไม่ได้ ก็อย่า
ก่อทุกข์หรือก่อเวรก่อภัยอะไรแก่เขา อย่าให้เขาต้องหวั่น
วิตกอะไรเพราะเรา ให้ได้ชื่อว่า **“เป็นผู้มีฉายาอันเย็น”** คือ
เป็นร่มเงาที่เยือกเย็นสำหรับผู้เข้าไปใกล้และคบหาสมาคม”

เครื่องมือหรืออุปกรณ์หรือปัจจัยในการทำให้อัน
อื่นมีความสุขกายสบายใจ

เพื่อความสบายกายของผู้อื่นซึ่งต้องอาศัยปัจจัย ๔ และ
ความไม่มีโรค เราควรหัดเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว แต่เป็น
คนแบ่งปัน เฉลี่ยลาภผลของตนแก่ผู้อื่นที่ขาดแคลน คน
ขัดสนสิ่งใด กำลังต้องการอยู่ ใครให้สิ่งนั้นแก่ตน ย่อม
เกิดความรู้สึกรักใคร่ผูกพัน ดินที่แต่กระเหยง่อมต้องการ
น้ำฉันใด ผู้ขาดแคลนจริงๆ ย่อมต้องการความช่วยเหลือ
ฉันนั้น สำหรับผู้กระหายน้ำ น้ำลั้กแก้วหนึ่งย่อมมีความ
หมายกับเขามาก ผู้ขาดเงินแม้เพียง ๑๐ บาท ๒๐ บาทก็
พอประทังชีวิตไปได้ และจะจารึกการช่วยเหลือในยาม
ขาดแคลนนั้นไปตลอดชีวิต การทำความดีอย่างถูกต้อง
เหมาะสม แม้เพียงเล็กน้อยก็มีผลมาก จึงไม่ควรเพิกเฉย
กับสิ่งเล็กน้อย

ความจริง การให้มีหลายลักษณะ กล่าวคือ ให้เพื่ออนุเคราะห์ดังกล่าวมาแล้วนั้น ประการหนึ่ง การให้เพื่อสมานไมตรีระหว่างเพื่อนฝูงญาติมิตรในโอกาสต่างๆ เช่น แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ วันเกิด หรืองานศพ เป็นต้น เรียกว่าให้เพื่อสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ประการหนึ่ง และยังมี การให้อีกประเภทหนึ่ง คือให้เพื่อบูชาคุณ เช่น ให้แก่พ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ หรือผู้มีอุปการคุณต่อเรา เพื่อเป็นการตอบแทนความดีของท่าน

การกระทำดังกล่าวนี้ เป็นไปเพื่อการครองใจผู้อื่นทั้งสิ้น จริงอยู่ของที่เราให้อาจหมดสิ้นไป หรือเหี่ยวแห้งทรุดโทรมไปตามธรรมดา แต่ยังอยู่ในความรู้สึกของผู้รับ เช่นเราให้ดอกกุหลาบสักดอกหนึ่งแก่เขา ดอกกุหลาบอยู่ได้เพียงวันเดียวสองวันก็ร่วงโรยไป แต่มันไปบานอยู่ในใจของผู้รับตลอดเวลา การสงเคราะห์เอื้อเฟื้อจึงเป็นการผูกน้ำใจกันได้จริงๆ

นอกจากนี้ควรทำตนเป็นคนมีประโยชน์ การที่จะเป็นคนมีประโยชน์ก็ต้องหมั่นทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ อยู่ที่ไหนกับใครก็ทำตนเป็นคนมีประโยชน์สำหรับที่นั้น และ

สำหรับคนนั้น ให้เขารู้สึกว่าเราเป็นคนดีมีประโยชน์สำหรับเขา ถ้าเขาขาดเราไปแล้ว เขารู้สึกเป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่หรืออย่างน้อยก็รู้สึกว่าเป็นการขาดอะไรไปสักอย่างหนึ่ง คนเรายิ่งทำประโยชน์มากก็ยิ่งเป็นคนมีประโยชน์มาก ประโยชน์ที่ตนทำขยายกว้างออกไปเท่าใด ก็เป็นคนมีค่ามากเท่านั้น บางคนมากจนตีราคาไม่ได้ บางคนมีประโยชน์แก่ครอบครัว บางคนแก่ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศชาติ บางคนเป็นประโยชน์แก่โลกทั้งโลกทีเดียว ใครๆ ก็นิยมยกย่อง และประโยชน์ที่ทำไว้แก่โลก เป็นบุญติดตัวเขาไปนานแสนนาน กล่าวได้ว่าตราบติดที่สิ่งซึ่งเขาทำไว้ นั้นยังเป็นประโยชน์แก่โลกอยู่ เขาก็ยังได้บุญอยู่ตราบนั้น นอกจากนี้ เขายังทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลังให้คนรุ่นหลังได้ถือเป็นแบบอย่างดำเนินตาม นี่ก็เป็นบุญสำหรับเขไปอีก ขออย่าไว้ในที่นี้ว่า **คนสำคัญไม่จำเป็นต้องเป็นคนใหญ่คนโตเสมอไป แต่ต้องเป็นคนมีประโยชน์**

จริงอยู่คนทำไม่ดีก็เป็นตัวอย่างอันดีสำหรับผู้มีปัญญาารู้จักเลือกกว่าอย่างนี้ควรเว้น เพราะมีคนเคยทำมาแล้วไม่ดีจึงควรเว้นเสีย แต่ยังมีผู้ตัวอย่างทางดีไม่ได้เพราะ

ตัวอย่างทางไม่ดีนั้นคนเขลาอาจถือเป็นตัวอย่างทำตาม เกิดผลเสียหายร้ายแรงได้มาก พุดกันไปแล้วถึงตัวอย่างทางดีเหมือนกัน คนดีเท่านั้นจึงจะเอาอย่าง คนไม่ดีหาเอาอย่างไม่ ยังถือเป็นข้อรังเกียจเสียอีก

อย่างไรก็ตาม เกิดมาทั้งทีควรตั้งใจทำตนให้เป็นประโยชน์ เป็นทางให้ปลื้มใจในทางที่ถูกที่ชอบ เห็นตนเป็นคนมีค่าตามความเป็นจริง ไม่ต้องสลัดใจและตำหนิตัวเองอยู่เนืองนิจว่าเราเป็นคนไม่มีค่า ไม่เป็นประโยชน์แก่ใคร

คนมีประโยชน์ย่อมครองใจผู้อื่นได้มาก อาจะครองใจคนทั้งโลกก็ได้ ลองอ่านประวัติคนที่ทำประโยชน์ไว้แก่โลกที่มวมลมนุษย์พากันยกย่องว่า “คนสำคัญของโลก” ดูเถิด จะเห็นความจริงดังกล่าวมานี้ จะยกตัวอย่างก็มีมากเหลือเกิน จะขอยกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพียงองค์เดียวขึ้นมาเป็นตัวอย่าง ท่านทั้งหลายก็จะมองเห็นได้ทันทีว่าพระองค์ท่านได้ทำประโยชน์ไว้แก่โลกเพียงไร โลกจึงได้น้อมเศียรให้แก่พระองค์ท่านตลอดมา ตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งบัดนี้

ถ้าเราคิดว่าวาสนาบารมีของเราน้อยนักจะทำอย่างไร พระองค์ท่านไม่ได้ ก็พยายามทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัว แก่พี่น้อง แก่เพื่อนๆ ของเรา เท่านั้นก็นับว่าดี ตามฐานะของเราแล้ว

การตั้งใจบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นนี้รวมเรียกว่า **“อรรถจริยา”** ซึ่งองค์พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญอยู่เป็นประจำ ตลอดเวลา ๔๕ ปีหลังจากตรัสรู้แล้ว จวบจนวันปรินิพพาน ควรเป็นตัวอย่างสำหรับพวกเราทั้งหลายด้วย

เพื่อความสบายใจของผู้อื่น เราควรหัดเป็นคนพูดจาดี เว้นคำเท็จหักรานประโยชน์ผู้อื่น พูดคำจริงอันเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้อื่น เว้นคำส่อเสียด ยุยงให้เขาแตกกัน คำพูดสมานสามัคคี เว้นคำหยาบอันเป็นเหตุกระทบกระเทือนใจผู้อื่น คำพูดอ่อนหวานนุ่มนวล ชวนฟังระรื่นหู ชูกำลังใจ เว้นคำเพื่อเจือไว้สาระทำให้เสียเวลา ผู้ฟังหรือคู่สนทนาโดยเปล่าประโยชน์ พูดคำดีมีประโยชน์

คำพูดจัดเป็นส่วนสำคัญในพฤติกรรมของคน ผู้พูดดี ดุจดั่งมีใจยอมก่อให้เกิดความรักใคร่สนิทสนม พูดชั่วทำให้คนเกลียดชัง นำภัยพิบัติมาสู่ตน

การพูดจาดี ที่เรียกว่าสุภาषิตนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงองค์ประกอบไว้ดังนี้^๑

๑. **พูดถูกกาล** คือ พูดในเวลาที่เหมาะสมแม้จะเป็นคำที่ควรพูดแล้ว ก็ต้องเลือกเวลาให้เหมาะสมด้วย เช่น เราจะพูดตักเตือนเพื่อน ก็ควรเป็นเวลาที่เขาพร้อมจะฟัง การพูดในที่ชุมชนหรือในการบรรยายในชั้นเรียน ก็ควรให้ไปเป็นตามเวลาที่กำหนด ผู้พูดน้อยกว่าเวลาที่กำหนดเกินไป หรือล้นเกินไปบ่อยๆ ก็จะทำให้เสียประโยชน์ของผู้ฟังและเสียความนิยมนับถือ ใครๆ มองเห็นเป็นคนล้นหรือขาดเกินไป ไม่พอดี

๒. **พูดคำจริง** ทำให้เกิดความนิยมเชื่อถือ ผู้อื่นไม่ต้องประหวั่นพรันพรึงต่อความปรวนแปรกลับกลอก ให้เป็นที่เคารพยกย่องในวาทว่า “ถ้าท่านผู้นั้นพูดหรือนัดหมายสิ่งใดแล้ว ก็เป็นอันนอนใจได้”

“ควรฝึกตนให้เป็นเหมือนน้ำ
ทำประโยชน์ทุกอย่าง แล้วไหลลงต่ำ
อ่อนโยน ละมุนละไม
แต่มีอำนาจยิ่งนัก”

๓. **พูดคำอ่อนหวาน** ไม่กระด้างด้วยมานะ (ความทะนงตน) หรือถือดี หยิ่งยะโส ดูหมิ่นผู้อื่นด้วยกิริยาหรือวาจา พยายามทำให้ผู้อื่นสบายใจด้วยวาจาของตน ไม่ใช่ให้เขาทุกข์ใจ เสียใจ เพราะคำหยาบของตน

๔. **พูดมีประโยชน์** (ได้กล่าวมาแล้ว)

๕. **พูดด้วยจิตประกอบด้วยเมตตา** คือจะพูดอะไรกับใครขอให้สำรวจใจของตัวเองดูเสียก่อนว่าเราพูดด้วยความปรารถนาดีหรือปรารถนาร้ายต่อเขา ถ้าพบว่าพูดด้วยจิตที่ปรารถนาร้ายก็ไม่ควรพูด เมื่อพบว่าพูดด้วยจิตปรารถนาดีจึงควรจะพูดความจริง ผู้ฟังเขาก็พออ่านออกว่าอาการที่เราพูดนั้นด้วยปรารถนาดีหรือปรารถนาร้าย เมื่อเราพูดด้วยความปรารถนาดีหรือเมตตาจิต และพูดถูกกาล พูดอ่อนหวาน พูดจริง พูดมีประโยชน์แล้วผลที่ได้ก็คงเป็นผลดีทั้งแก่ตัวเราและผู้ที่เราพูดด้วย

การที่เขาจะเข้าใจผิดในตัวเราก็อาจจะมิได้บ้าง แต่ส่วนมากมักจะเป็นไปเพราะเหตุการณ์อื่นบังคับ เช่น กำลังอยู่ในสถานการณ์ที่เขาไม่เข้าใจเรา แต่พอสถานการณ์หรือเหตุการณ์นั้นล่องไปแล้ว เขาก็จะเข้าใจเราดีขึ้น และคงจะรักใคร่นับถือเราตลอดไป

นอกจากพูดจาดีดังกล่าว ควรหัดเป็นคนพูดจาให้กำลังใจผู้อื่น แม้เราไม่มีสิ่งใดจะให้เขา แต่การพูดให้กำลังใจก็ถือว่าเป็นการให้สิ่งสำคัญในชีวิตประการหนึ่งทีเดียว เพราะกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในชีวิตความก้าวหน้าหรือถอยหลังของตน เมื่อใดเราท้อแท้ เมื่อนั้นเราอยากเข้าใกล้คนที่พูดจาให้กำลังใจแก่เรา และอยากจะห่างให้ไกลแสนไกล ซึ่งคนที่พูดจาทำลายกำลังใจของเรา **สงครามชีวิตนั้น กำลังใจสำคัญที่สุด** เมื่อยังมีกำลังใจอยู่ก็ยังไม่แพ้ ลึนสุดกำลังใจเมื่อใด แม้กำลังอย่างอื่นๆ จะ **มีอยู่พร้อมก็ช่วยอะไรไม่ได้** ดูตัวอย่างคนที่รู้สึกสูญเสียความรักหรือสิ่งที่รัก เมื่อเสียกำลังใจก็หมดอาลัยตายอยาก มืออ่อนเท้าอ่อน ทำอะไรไม่ได้ แต่พอรู้ว่าได้สมหวังในความรัก กำลังใจมีมาฟื้นขึ้นได้ทันที ผู้ที่เป็นหัวหน้า

สามารถทำอะไรได้มากกว่าคนอื่น ก็เพราะกำลังใจสูงกว่า สตรีที่มีความสามารถในการพูดจาให้กำลังใจแก่ชายคนรักของตน จึงมักเป็นที่รักอย่างยิ่งของชายนั้น และช่วยหนุนให้ก้าวหน้าในวิถีทางที่เขากำลังดำเนินอยู่ได้อย่างดี ชายที่พูดจาให้กำลังใจหญิงก็เช่นเดียวกัน

ความอ่อนน้อมถ่อมตน

มนุษย์เราทุกคนไม่ชอบความเย่อหยิ่งจองหองแต่ชอบความอ่อนน้อมถ่อมตน ถ้าอยากให้ใครเกลียดชังก็จงเย่อหยิ่งจองหอง ยกตนข่มผู้อื่น ถ้าอยากให้เขารักก็จงอ่อนน้อมถ่อมตนต่อคนทุกประเภท วางตนเหมาะสมแก่คนทุกชั้นทุกเพศทุกวัย พยายามวางตนเสมอต้นและปลาย ไม่สามวันดีสี่วันร้าย หรือประพฤติต่อผู้อื่นตามอารมณ์ตน แล้วคิดแต่จะให้ผู้อื่นเข้าใจตน โดยที่ตนไม่ต้องเข้าใจใคร ลองสำรวจดูเถิด จะไม่มีใครเกลียดชังคนที่อ่อนน้อมถ่อมตน ยิ่งเราอ่อนน้อม เขายิ่งยกย่อง ยิ่งถ้าเรากระด้าง ยกตน เขายิ่งอยากจะข่มลง **ควรฝึกตนให้เป็นเหมือนน้ำ** ทำประโยชน์ทุกอย่าง แล้วไหลลงต่ำ อ่อนโยน ละมุนละไม แต่มีอำนาจยิ่งนัก

การนิยมนกย่อง

ทุกคนต้องการความนิยมนกย่องจากผู้อื่นโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง โดยตรงหรือโดยอ้อม กล่าวอีกนัยหนึ่ง ต้องการให้สังคมยอมรับตน แม้จะไม่ใช่หรือไม่ถึงฐานะคนสำคัญ ก็เพียงแต่เป็นผู้ไม่ไร้ความหมายเสียทีเดียว ด้วยเหตุนี้การยกย่องชมเชยด้วยความจริงใจจึงเป็นที่สำราญใจของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง และเขาจะจำติดอยู่ในใจเป็นเวลานานแสนนาน ๑๐ ปี ๒๐ ปีผ่านไปแล้ว แต่คำนิยมนกย่องนั้นยังสดใสรออยู่ในความทรงจำของผู้ฟัง ถ้าอยู่ในวิสัยที่จะเล่าได้ เขาจะเล่าให้คนสนิทมิตรสหายที่ไวใจได้ฟังว่าผู้หนึ่งผู้นี้พูดถึงเขาว่าอย่างไร เขาจะรู้สึกกระหึ่มขี้มย่องและภาคภูมิใจ ขณะเดียวกันจะรู้สึกนิยมชมชอบผู้ที่กล่าวยกย่องตนตอบแทนมาด้วย เราต้องรู้จักให้เกิดยอติผู้อื่นให้สมฐานะของเขา การยกย่องเกินไปก็ไม่ดีอาจทำให้เขาเขินหรือกระดาก แต่การไม่รู้จักยกย่องเขาเสียเลย ไม่ว่าจะเขาทำอะไร ก็ไม่สมควรเหมือนกัน

ในบางประเทศหรือบางสังคม เมื่อเลี้ยงอาหารกันเสร็จแล้ว ผู้เป็นแขกจะขออุ้มตัวพ่อครัวแม่ครัวหรือผู้รับ

ผิดชอบในเรื่องอาหารมือนั้น แล้วยกย่องชมเชยเพื่อเป็นกำลังใจเขา ทำด้วยความจริงใจ ไม่ใช่สักแต่ว่าพอเป็นพิธี เพียงเท่านั้นผู้รับผิดชอบเรื่องอาหารการกินซึ่งเหนื่อยมาทั้งวันหรือ ๓ วัน ๗ วัน แล้วก็หายเหนื่อย เพราะเขารู้สึกว่าเป็นคนสำคัญและมีความหมายมากในสังคมนั้น

จริงอยู่มีบุคคลบางพวกที่ไม่ต้องการความนิมยกย่องหรือคำสรรเสริญใดๆ ท่านทำแต่หน้าที่ของท่านอย่างเดียว แต่คนอย่างนั้นมีน้อยเหลือเกินในโลก ตัวอย่างเช่นพระอรหันต์ คนที่เราเกี่ยวข้องกับอยู่ในสังคมเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นคนธรรมดาที่ยังห่วงไหวต่อคำตำหนิติเตียนและพอใจในคำยกย่องชมเชย ต้องการให้ผู้อื่นเห็นตนและสิ่งที่ตนทำเป็นสิ่งที่มีความหมาย เพราะฉะนั้นเพียงแต่เราพูดจา ๒ - ๓ คำเพื่อความสุสบายใจของเขา เราจะเสียหายนะไร แต่ขออย่าว่าท่านต้องมีความจริงใจ ถ้าไม่จริงใจก็อย่าพูดเลยหนึ่งเสียดีกว่า คนอื่นเขาไม่ได้กินกลบกินรำ เขากินข้าวเหมือนเรา เขาไม่โง่กว่าเราดอก เขาพอฟังออกว่าเราพูดด้วยความจริงใจหรือไม่

ขอเน้นเป็นพิเศษในเรื่องความเสียสละ

ความเสียสละเป็นเหตุให้ได้ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายคือ ผู้ให้ก็ได้ คือได้ให้และได้ความสบายใจ ได้ความดีและบุญกุศล ส่วนผู้รับก็ได้เหมือนกัน คือได้รับและได้สิ่งของอันเป็นประโยชน์ในการบริโภคใช้สอย ได้รับเมตตาจิต และย่อมจะมีไมตรีจิตตอบ สมดังคำที่ว่า “ผู้ให้ย่อมบันเทิงด้วยการให้ ส่วนผู้รับย่อมอ่อนน้อมถนอมน้ำใจด้วยปียวาจา” พระพุทธภาษิตมีว่า “ผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้” และทรงแสดงอานิสงส์แห่งการให้ไว้ ๕ ประการคือ

๑. ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก (ของผู้รับ)
๒. เป็นที่พอใจคบหาสมาคมของคนดี
๓. ชื่อเสียงที่ดั่งลมย่อมฟุ้งขจรไป
๔. เป็นผู้แก้แค้นได้ ไม่ก่อเขินท่ามกลางชุมนุมชน
๕. เมื่อสิ้นชีพแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ก่อนที่พระพุทธองค์จะตรัสอานิสงส์ของท่าน ๕ ประการนี้ มีข้อความเล่าไว้ว่า สีสเสนาบดีแห่งนครเวสาลี

เข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ที่ป่ามหาวัน ขอให้ทรงแสดงอานิสงส์ หรือผลแห่งทานที่เห็นได้ในปัจจุบัน พระพุทธองค์จึงทรง แสดงผลแห่งทานที่เห็นได้ในปัจจุบัน ๔ ประการต้น ส่วน ประการที่ ๕ นั้นเห็นได้ในสัมปรายภาพ

สี่เสนาบดี ทูลว่า ผลแห่งทาน ๔ ประการต้นนั้น เขาไม่ต้องเชื่อพระผู้มีพระภาค เพราะเห็นด้วยตนเองแล้ว ส่วนผลประการสุดท้าย เขายังไม่เห็นด้วยตนเอง แต่ เชื่อพระผู้มีพระภาค

อนึ่ง ผู้ให้อาหารแก่ผู้อื่น ได้ชื่อว่าให้ ๕ อย่าง คือ ให้อายุ วรรณะ สุข กำลัง และปฏิภาณ

อาหารที่มีคุณภาพดีเมื่อบุคคลบริโภคแล้วย่อมทำให้อายุยาวนานออกไป ถ้าไม่ได้บริโภคอาหารหลายๆ วัน ทำให้สิ้นชีวิตได้ แม้บริโภคแต่ถ้าอาหารไม่มีคุณภาพก็ ทำให้เป็นโรคขาดอาหาร ร่างกายไม่แข็งแรงพอที่จะทำงานได้ เป็นคนขี้โรค ผิพรรณแคระหมอง ไร้ความสุข สมองเลื่อม คิดอะไรไม่ออก แต่เมื่อได้อาหารดีย่อมทำให้อายุ

คนอายุยืน ผิวพรรณงาม มีความสุข มีกำลังและปฏิภาณ แต่ผู้บริโภครู้จักประมาณในการบริโภค มิฉะนั้น อาหารจะให้โทษได้

ทุกคนต้องการอายุ ผิวพรรณ สุข กำลัง และความเฉลียวฉลาด ดังนั้นใครให้สิ่งนี้แก่เขาได้ ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของผู้รับ สามารถครองใจเขาได้

“บุคคลมีโรคแล้ว ทำโรคทรมายให้ เป็นประโยชน์แก่คนหมู่มาก เทวดาย่อมรักษาเขาผู้ซึ่งธรรมคุ้มครองแล้ว เกียรติย่อมไม่ละผู้เป็นพหูสูต มีศีลและวัตรดี ตั้งอยู่ในธรรม ใครเล่าจะตำหนิผู้ตั้งอยู่ในธรรมสมบูรณ์ด้วยศีล พุดจริง มีใจประกอบด้วยความละเอียดเบา ผู้เป็นดังเช่นทองชมพูนุช (ทองบริสุทธิ์) ผู้เช่นนั้นเทวดาก็นิยม พรหมก็สรรเสริญ”

ความเป็นผู้เสียสละแบ่งปันจึงเป็นสาราณียธรรมข้อหนึ่ง อันเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นที่เคารพรักของคนทั้งหลาย

นอกจากนี้ผู้ต้องการครองใจผู้อื่นควรหัดตนเป็นคนมีมุทิตาคือพลอยยินดีต่อความสุขความสำเร็จของผู้อื่น ไม่ริษยาใคร ไม่กีดกันใคร มีแต่คิดส่งเสริม เมื่อผู้อื่นดำเนินอยู่ในทางที่ดีและได้ประสบความสำเร็จทำใจประหนึ่งตนได้รับความสำเร็จเอง

บางคราวควรวางเฉยเสียบ้าง ไม่จู้จี้จ้านจู้จนวายกับเรื่องของเขาเกินไปอันจะเป็นเหตุให้เขารำคาญ **จริงอยู่เราหวังดี แต่ควรให้เกียรติในความคิดและการกระทำของเขาบ้าง เขาอาจมีเหตุผลส่วนตัวที่เราไม่รู้ เขาไม่อยากบอกใคร แม้แต่เราซึ่งเป็นเพื่อนรักของเขา อะไรพอช่วยได้ก็ช่วยไป อะไรสุดวิสัยก็วางเฉยเสียบ้าง แล้วทุกอย่างจะดีเอง**

เมื่อเข้าใจใครสนิทสนมปราศรัยกับใคร ลองสังเกตว่าเขาทำอะไรเราชอบ ลองนำเอาการกระทำอย่างนั้นไปปฏิบัติต่อผู้อื่นที่เราเกี่ยวข้องด้วย และคอยสังเกตว่าเขาชอบหรือไม่ แต่โปรดอย่าลืมว่า คนแต่ละคนไม่เหมือนกัน สิ่งที่คนหนึ่งชอบ อีกคนหนึ่งไม่ชอบก็ได้ มนุษย์มีภูมิหลังและอัธยาศัยไม่เหมือนกัน

เมื่อจะตำหนิติเตียนใคร ลองคิดทบทวนดูว่าถ้าเรา
อยู่ในฐานะอย่างเขา เราจะทำอย่างเขาหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อ
ไม่ให้เราตำหนิติเตียนผู้อื่นอย่างพร่ำเพรื่อ ซึ่งเป็นการ
ทำลายเสน่ห์ในตัวเอง การให้อภัยผู้อื่นด้วยความเห็นใจ
เข้าอกเข้าใจทำให้เรามีความสุขใจ ผู้เช่นนั้นเรียกว่ามี
จิตใจเป็นเทพ

ประการสุดท้ายก็คือถ้าต้องการครองใจผู้อื่น
ต้องการความรักจากผู้อื่น ก็ขอจงหลังความรักความ
ปรารถนาดีให้เขาโดยไม่คำนึงว่าเขาจะรักตอบหรือไม่
แต่จงทำด้วยความฉลาด รอบคอบ และรู้จักกาลเทศะ

๕๗๗๖

ประวัติย่อ
อ.วศิน อินทสระ

ชาติภูมิ

เกิดที่หมู่บ้านท่าศาลา อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ เมื่อจำความได้พ่อแม่ได้ย้ายไปอยู่ที่หมู่บ้านตากแดด ตำบลปากอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การบรรพชาอุปสมบท

บวชเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๓ ปี ที่วัดบุปผาราม เขตธนบุรี กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ และอุปสมบทเป็นภิกษุเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ าลสิกขา (สิก) เมื่อ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗

การศึกษา

- มัธยม ๘ (สมัครสอบ)
- นักธรรมเอก
- เปรียญ ๗ (ป.ธ.๗)
- ศาสตรบัณฑิตบัณฑิต (มหามกุฏราชวิทยาลัย)
- ปริญญาโททางปรัชญา (มหาวิทยาลัยบามาร์ส อินเดีย)
- ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หน้าที่การงาน

- สอนวิชาศีลธรรมที่โรงเรียนราชินี
- ที่โรงเรียนพาณิชยการสีลม (อาจารย์ผู้ปกครอง)
- ที่โรงเรียนเตรียมทหาร และเป็นหัวหน้าแผนกสารบัญ

มียศเป็นร้อยโท

สอนวิชาพุทธปรัชญาเถรวาท - มหายาน ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ประมาณ ๑๒ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๓)

สอนวิชาพุทธศาสนาในประเทศไทยและวิชาจริยศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประมาณ ๑๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๓

สอนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์เกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึง พ.ศ. ๒๕๕๒ (รวมระยะเวลา ๔๖ ปีเต็ม)

สอนพิเศษประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ทางพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ มาจนถึง พ.ศ. ๒๕๕๓ (รวมระยะเวลา ๒๘ ปีเต็ม)

บรรยายพิเศษในที่ต่างๆ ตามที่ได้รับเชิญ

บรรยายธรรมทางวิทยุตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๙ จนถึงปัจจุบัน โดยออกเป็นรายการสดบ้าง ใช้เทปบ้าง ปัจจุบันใช้เทป

การประพันธ์

ได้เขียนหนังสือประเภทต่างๆ เช่น นวนิยายอิงหลักธรรม อธิบายหลักธรรม ฯลฯ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ มาจนถึงปัจจุบัน มีประมาณ ๒๐๐ ชื่อเรื่อง บางชื่อเรื่องก็มีหลายเล่ม เช่น ทางแห่งความดี เป็นต้น

ทำนิตยสาร

เคยเป็นบรรณาธิการนิตยสารธรรมจักษุ ของมูลนิธิวิมลนามกุฎราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ถึง ๒๕๓๙

เป็นบรรณาธิการนิตยสารศุภมิตร ของมูลนิธิส่งเสริมกิจการศาสนา และมนุษยธรรม (กศม.) ของวัดมกุฏกษัตริยาราม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑

รางวัลพิเศษ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้รับโล่รางวัลชมเชยจากคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประเภทสารคดี หนังสือเรื่อง “จริยาบถ” ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ หนังสือเรื่อง “จริยศาสตร์”

ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับพระราชทานเสมาธรรมจักร เป็นรางวัลในฐานะผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาประเภทวรรณกรรม เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้รับเกียรติคุณบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการในฐานะเป็นรางวัลชมเชยประเภทสร้างสรรค์ด้านศาสนา จากบทความเรื่อง “หลักกรรมกับการพึ่งตนเอง”

๒๒ เมษายน ๒๕๕๒ ได้รับโล่พุทธคุณูปการกาญจนเกียรติคุณ และเกียรติบัตรในฐานะผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา จากคณะกรรมการวิชาการการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ได้รับรางวัลปูชนียบุคคลด้านภาษาไทย เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จากกระทรวงวัฒนธรรม

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘ ได้รับรางวัลนราธิป (รางวัลนักเขียนอาวุโสยอดเยี่ยม) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗ จากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย (ในพระบรมราชูปถัมภ์)

๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ได้รับรางวัล “ผลงานการเผยแพร่พระพุทธศาสนาดีเด่นด้านวรรณกรรม” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จากมูลนิธิศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

เรื่องพระอานนท์พุทธอนุชา

เรื่อง พระอานนท์ฯ นอกจากจะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสังคมไทยแล้ว สารานุกรมวรรณกรรมโลกในศตวรรษที่ ๒๐ (Encyclopedia of World Literature in 20th Century) ได้นำเรื่องพระอานนท์พุทธอนุชาไปสดุดีไว้ในหนังสือดังกล่าวนั้น เป็นทำนองว่า ได้ชี้ทางออกให้แก่สังคมไทยที่ลึบสนุ่นวายอยู่ด้วยปัญหานานัปการ

ผู้น้อยบางคนต้องการทำดีแต่ไม่มีแบบให้ดู
จึงไม่รู้จะทำอย่างไร จึงกลายเป็นคนที่มีประโยชน์น้อย
คนที่มีความรู้แต่ขาดการกระทำที่ดี คือทำดีไม่เป็นนั้น
อันตรายทั้งแก่ตนและผู้อื่น

ส่วนผู้ที่เป็นคนดีแต่ขาดความรู้ความสามารถ
ก็ไม่อาจทำประโยชน์อะไรได้มากนัก
ไม่สู้มีคุณค่าต่อสังคม

ทางพระพุทธศาสนาจึงเน้นเรื่อง
ความรู้ดีและความประพฤติดี (วิชาจาณะ)
ว่าเป็นสิ่งประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์

www.kanlayanatam.com
Facebook : Kanlayanatam
Facebook อาจารย์วาทิน อินทสระ

